

En beskrivelse af

Frederiksberg Slot

Hærens Officersskole

i historisk og nutidigt perspektiv

Oberstløjtnant
Jens Peter Olsen

Frederiksberg Slot Hærens Officersskole

Hærens Officersskole

4. udgave, 1. oplag 2019

© 1997, 1998, 2009 og 2019 forfatteren

Udgivet af Hærens Officersskoles Fond

Udgivet med støtte fra:

Frederiksberg Fonden

Krista & Viggo Petersens Fond

Bodil Pedersen Fonden

Bryde Vinhandel

Frederik & Emma Kraghs Mindelegat

Direktør K. Steinmanns Fond

Tuborgfondet

Kong Christian Den Tiendes Fond

Hærens Linieofficerskorps' Jubilæumsfond

Frederiksberg Slotssogn - Menighedsrådet

Hærens Officersskoles Fond

Forsvarsakademiet

Idé/Layout & Rentegning: Christine Juul Petersen & Ole Vorm Nielsen

Billedbehandling: Ole Vorm Nielsen

Produktionsplanlægning: Otto Petersen

Fotograf: Bodil Hallstrøm Aasted

Grafisk tilrettelæggelse og tryk af 4. udgave: Nordvestgrafik v. Hans C. Aasted

Trykt i Danmark

ISBN 978-87-985919-7-9

Indhold

Forord	7
Solbjerget	9
Frederiksberg Slot	11
Kælderetagen	17
<i>Marmorbadeværelset</i>	18
Slotskirken	20
Underetagen	23
<i>Forhallen med Mindetavlerne</i>	24
<i>Marskalstuen</i>	24
<i>Forgemakket</i>	26
Kongeetagen	29
<i>Riddersalen</i>	30
<i>Den vestlige lejlighed</i>	32
<i>Den østlige lejlighed</i>	33
Attiketagen	35
<i>Rosen</i>	37
<i>Det Kinesiske Værelse</i>	38
Flagaltanen	40
Sidefløjenes mezzanin	43
<i>Prinsessernes Pandekagekøkken</i>	44
Lakajgården	46
Konger & Dronninger på Frederiksberg Slot 1699-1852	48
Englændernes besættelse i 1807	55
Beboere på Frederiksberg Slot 1852-1868	56
Frederiksberg Slot efter 1868	59
De store restaureringer	61
Naboerne	63
Frederiksberg Have.....	63
Søndermarken	65
Zoologisk Have	67
De små haver på Pile Allé	67
Det Kongelige Danske Haveselskabs Have	68
Hærens Officersskole	69
Hærens Officersskole i krig	74
Skolen som erindringssted	76
Biografi	79
Litteratur	80

Forord

I 2019 er det 150 år siden, at Hærens Officersskole flyttede ind på Frederiksberg Slot og blev en del af slottets historie – og slottet en del af officerskorpset i Hærens selvforståelse.

Ved siden af denne indbyrdes forbundenhed står slottet, i kraft af dets arkitektur, smukke rum og udsmykninger og ikke mindst historie fra før 1869, også i sin egen ret. Det bevidner de tusindvis af besøgende, der kommer for at se og fornemme konger og dronningers tid på slottet og høre historierne om blandt andre bygherren Frederik IV, om Christian VII og affæren mellem dronning Caroline Mathilde og livlægen Struensee samt om den populære Frederik VI.

Også fra Frederiksberg Kommune, der er opkaldt efter slottet, nyder både officersskolen og slottet som kulturinstitution stor opmærksomhed, f.eks. når kadetterne holder deres festmiddag på Rådhuset, eller når Frederiksberg Sogn og Slotskirken tiltrækker så mange gæster på Kulturnatten.

Al den opmærksomhed får da også et passende svar fra Forsvaret i form af Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse, der de senere år har gennemført et større antal meget nænsomme renoveringer, der på én gang fastholder slottets historiske udtryk og betydning og styrker brugen af slottet som skole.

Med al den opmærksomhed og samtidig i 150-året for Hærens Officersskoles indflytning på slottet var det oplagt at udarbejde en ny udgave af denne bog, der udkom første gang i 1997. Formålet er stadig at styrke interessen for Frederiksberg Slot og Hærens Officersskole og meget gerne motivere til besøg og genbesøg. Bogen er ikke en udtømmende fortælling, men giver alligevel et fingerpeg om historien og nutiden, særligt i form af de flotte billeder.

Tak til Forsvarsakademiet for udgivelsesstøtte og til redaktøren, oberstløjtnant Jens Peter Olsen, der som forfatter og redaktør af den første bog – og nu også denne udgave – har stået for det store arbejde, det har været at få sat det omfattende historiske materiale i en læsevenlig og spændende samklang med en række nye farveoptagelser af slottet. Også tak til alle hvis råd og vejledning har bidraget til bogens udgivelse.

Frederiksberg Slot

Juni 2019

Nicolas T. Veicherts, oberst

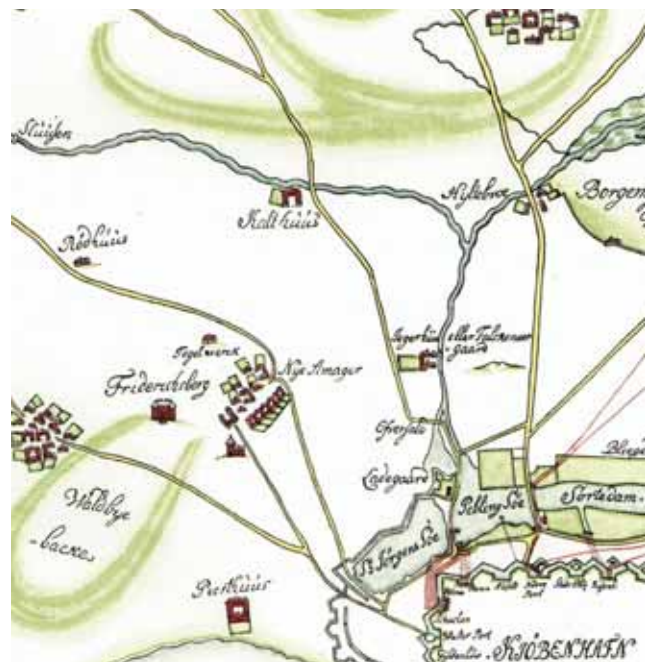
Chef for Hærens Officersskole

Garnisonskommandant på Frederiksberg

Solbjerg 1658

Originalkort fra 1705

Solbjerg

De jorder, hvorpå Frederiksberg by ligger i dag, blev samlet omkring 1620 af Christian IV (1588-1648), der fik dem lagt ind under kongens lademarksgård ved Sct. Jørgens Sø lige uden for Københavns volde. På bakken, hvor Frederiksberg Slot ligger i dag, lå i oldtiden nogle gravhøje, og stedet kaldtes Solbjerg, senere Solbjerghøj eller Tullehøj. På et originalkort fra 1705 hed stedet Waldbye Backe. Lademarksgården skulle forsyne hovedstaden med levnedsmidler. Noget af jorden stammede fra landsbyen Solbjerg, der blev nedlagt ved samme lejlighed, og hvis navn indgår i forskellige sammenhænge på det nuværende Frederiksberg. Landsbyen lå omtrent ved den sydlige afgrænsning af den nuværende Frederiksberg Have.

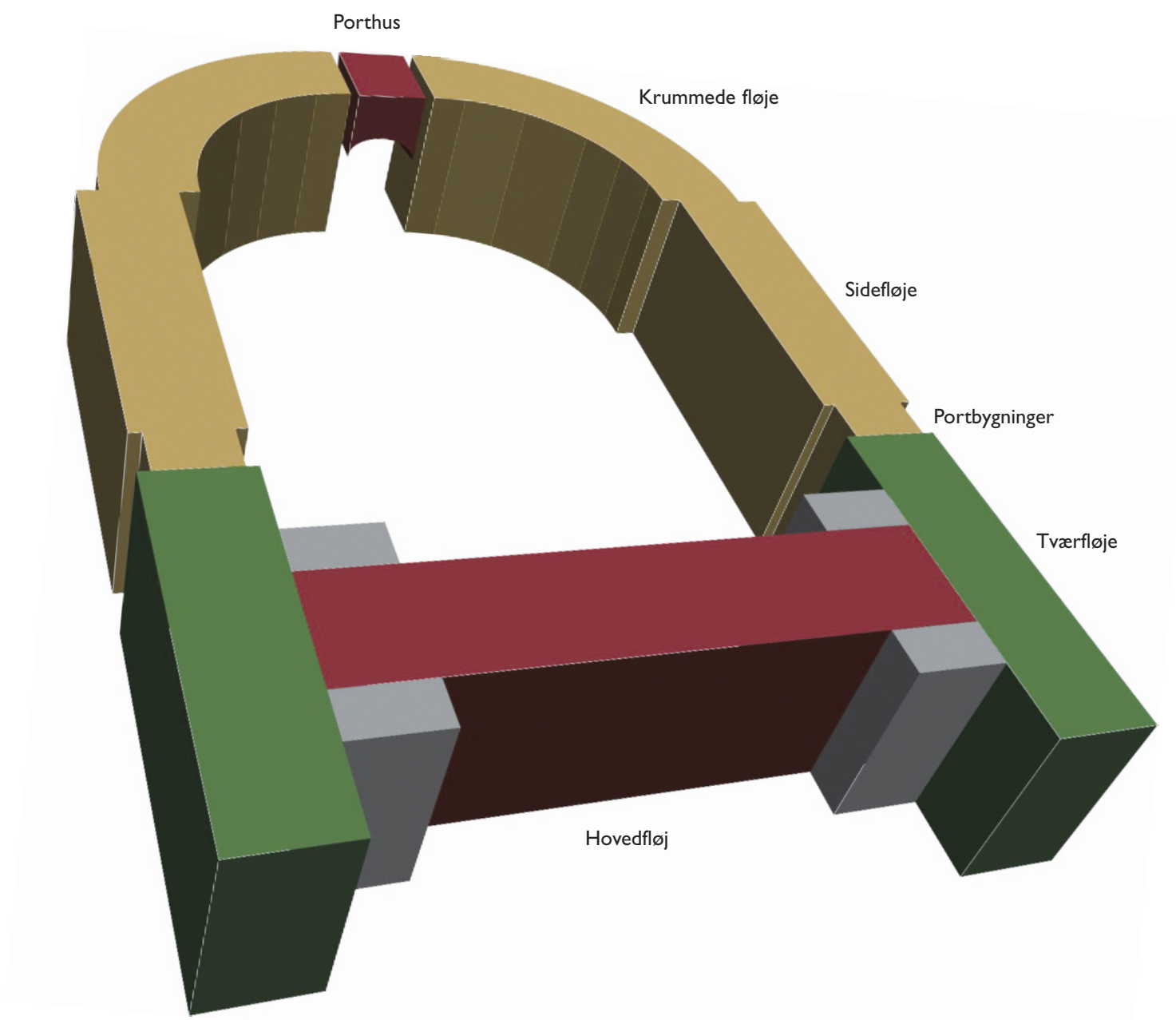
I 1651 ønskede Frederik III (1648-1670) at forbedre driften på lademarksgården ved at overflytte nogle af de hollandske bønder, der boede på Amager, og man kaldte herefter stedet "Ny Amager" eller "Ny Hollænderby" (brændte i 1697).

Dette område, som i matriklen hed Ny Amager Sogn og byen Ny Amager, bestod i 1680 af 19 gårde og 14 huse, sidstnævnte med hver en lille kálhave.

Frederik III købte i 1662 en lille gård til sine fire døtre neden for bakken, der i øvrigt også var det område, hvor svenskerne havde haft deres lejr opslået under Københavns belejring nogle år før. Gården kom naturligt nok til at hedde Prinsessegården. Gården lå for enden af en allé – den nuværende Frederiksberg Allé – på det sted, hvor hovedindgangen til Frederiksberg Have ligger i dag. Gården blev et yndet sommerudflugtssted for hoffet med en beliggenhed tre kilometer fra hovedstadens fæstninger, og dog alligevel ude på landet. Det Kongelige Danske Haveselskab har i dag til huse i en af gårdens sidebygninger, som overlevede branden i 1753, hvor resten af gården nedbrændte. Senere, da det blev den lille kronprins Frederik, den senere Frederik IV (1699-1730), der især kom der, blev der yderligere etableret en dyrepark indeholdende et stort antal sjæld-

ne dyr og eksotiske fugle i volierer. I 1680 forærede Christian V (1670-1699) kronprins Frederik Prinsessegården, der herefter kom til at hedde Prins Frederiks Gård, i daglig tale Prinsens Gård.

Grundrids af Frederiksberg Slot

- Frederiksberg Slot 1703
- Risalitter, nedrevet ved tilbygningen i 1707-1709
- Frederiksberg Slot 1709
- Frederiksberg Slot 1739

Parade i sløsgården (Foto: Otto Petersen)

Frederiksberg Slot

Kronprins Frederik kom i 1692-1693 på sin store dannelsesrejse til Tyskland, Holland, Italien og Frankrig. Under den italienske del af rejsen fik han lejlighed til at studere bygningsværker opført i den stil, vi almindeligvis kalder italiensk villastil med kaskader og åbne loggiaer. Denne måde at bygge på faldt i særlig grad i hans smag tillige med den hollandske byggestil, og ved sin hjemkomst påbegyndte den unge kronprins projekteringen af et større hus end den eksisterende Prinsens Gård. Han valgte at opføre bygningen på en høj mod syd i parken op mod Prinsens Gård, netop der hvor Frederiksberg Slots hovedbygning står i dag.

Fra arkiverne ved vi, at kronprinsen i marts 1699 fik 14.000 rigsdaler af sin far til at bygge for: "Zu dem Bau des Hauses Friederichsberg". Det er så vidt vides første gang, at dette navn forekommer. Allerede få måneder senere døde Christian V, og Frederik IV kronedes som konge. Den unge konge fik nu selv rådighed over de betydelige indtægter, som blandt andet fra Øresundstolden tilfød kongens private kas-

se, den såkaldte Partikulærkasse. Herefter kunne byggeprojektet for alvor tage fart.

Flere hundrede soldater var udkommanderet til at udføre udgravningen til fundament, afgravning af bakken mod nord samt opfyldning mod øst. Fem små bronzealderhøje forsvandt ved den lejlighed, bl.a. lå den ene netop der, hvor Zoologisk Have i 1997 opførte sin nye hovedindgang.

I 1701 begyndte murerentreprenør Ernst Brandenburger det egentlige bygearbejde, og i 1703 stod det første Frederiksberg Slot færdigt. Der manglede dog en del indvendigt arbejde, og først den 25. september 1704 tog kongen for første gang ophold på sit nye sommerslot. De oprindelige tegninger blev ændret mange gange undervejs, og man kan derfor ikke præcist udpege et enkelt arkitektnavn. Men sikkert er det, at overbygningsdirektør W.F. von Platen stod som den øverste ansvarlige og havde indflydelse på de øvrige bygmestre, hvoriblandt med sikkerhed har været kongelig bygmester J.C. Ernst, idet der er bevaret planer tegnet af ham. Tilsvarende skal

ingeniørofficer G.P. Müller nævnes, idet en af hans efterladte tegninger til forveksling ligner et af de anvendte udkast til slottet.

Det er denne oprindelige bygning, der stadig udgør grundelementet i slottets hovedbygning, og som kan betegnes som det første Frederiksberg Slot. Vi ved ikke meget om slottets oprindelige udseende. Det drejede sig om en toetages, oliemalet rød bygning med malede hvide fuger og blyindfattede vinduer. Også murpiller og sandstensornamenter har været hvidmalede. Slottet har sandsynligvis allerede da haft kælder og en lav loftetage. Grundarealet var lille, ca. 48x16 meter.

Allerede i 1707-1709 blev der behov for at bygge en etage oven på den eksisterende slotsbygning. Den nye etage, som blev kaldt attiketagen eller øverste mezzanin, skulle først og fremmest rumme en stor spisesal, kaldet "Maskeradesalen". Senere fik salen navnet "Rosen", som den også benævnes i dag. Slotsbygningen blev tillige forlænget med to tværfloje. I hver af disse tværfloje indrettedes et sovekammer, to forgemakker,

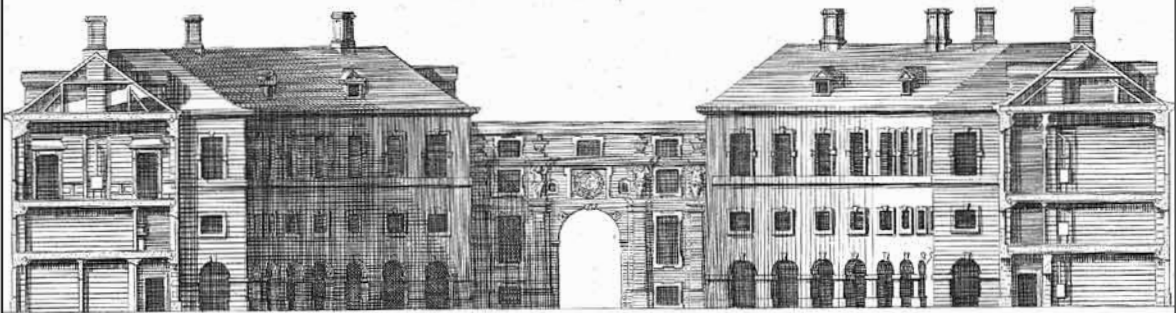
Facaderne 1739

TAB. 72.

Facade af Hovedindgangsbygningen
til Frederichsberg-Slott, imod
gaarden.

Facade von dem Haupt-Eingangs gebäu
de zu dem Schlosse Frederichsberg, gegen
den Hoffe.

Facade du Bâtiment de l'Entrée principale
au Château de Frederichsberg,
vers la cour.

Facade af Frederichsberg-Slott
imod Gaarden.

Facade von dem Schlosse Frederichsberg,
gegen den Hoffe.

Facade du Château de Frederichsberg vers
la cour.

10 20 30 40 50 60 70 80 90 100
100 alen
cuynt
alere.

Frederiksberg Slot set fra Søndermarken

to kamre, to kabinetter og to løntrapper, der forbandt alle etager. Den østlige lejlighed var til kongeparret, og den vestlige var til kongens søster, prinsesse Sophie Hedevig. Dette udvidede slot kan betegnes som det andet Frederiksberg Slot. Her slettedes sporene fra den hollandske stil, og slottet kom nu til at fremstå i italiensk stil.

Entreprisen omfattede også tre fontæner, den ene til slotsgården og de to andre øst og vest for slottet, uden for de nye tværfloje og mod Frederiksberg Have.

W.F. von Platen var hofmarskal og overbygningsdirektør. Han var en sleben hofmand, der ikke gerne blandede sig for meget i J.C. Ernsts arbejde med ombygningen. Han var dog virksom ved indretningen af slotskirken, som har den særegenhed, at gulvet er i niveau med kældergulvet, og loftet når samme højde som stueetagens loft. Det lykkedes at skabe et stilfuldt kirkerum uden at bryde med den vedtagne stil. Kirken røber sig ikke udefra ved for eksempel at have særlige vinduer i gotisk stil, som man ser det på mange andre ældre slotte. Kirken blev indviet i 1710.

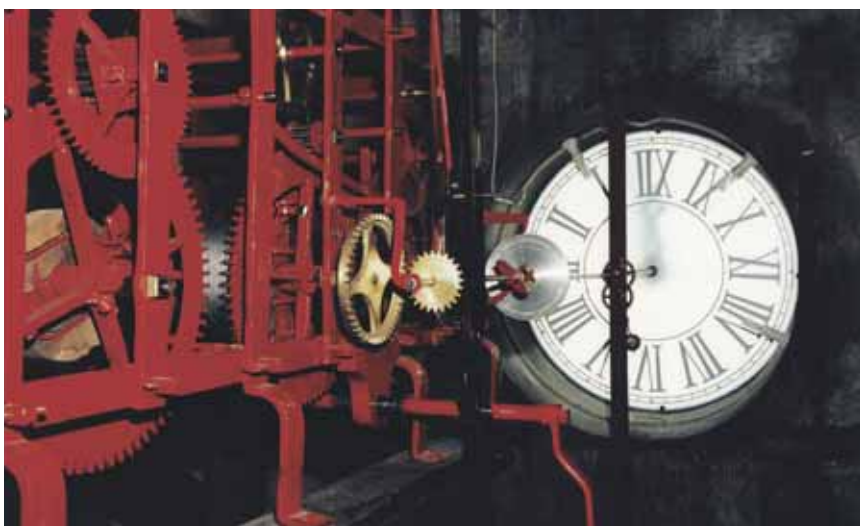
Facaderne fik nu det udseende, de har beholdt helt til vore dage, men slottets farve har vekslet gennem tiderne. Murene var i en

Søndermarken set fra porthuset

Poternen

Urværket i porthuset

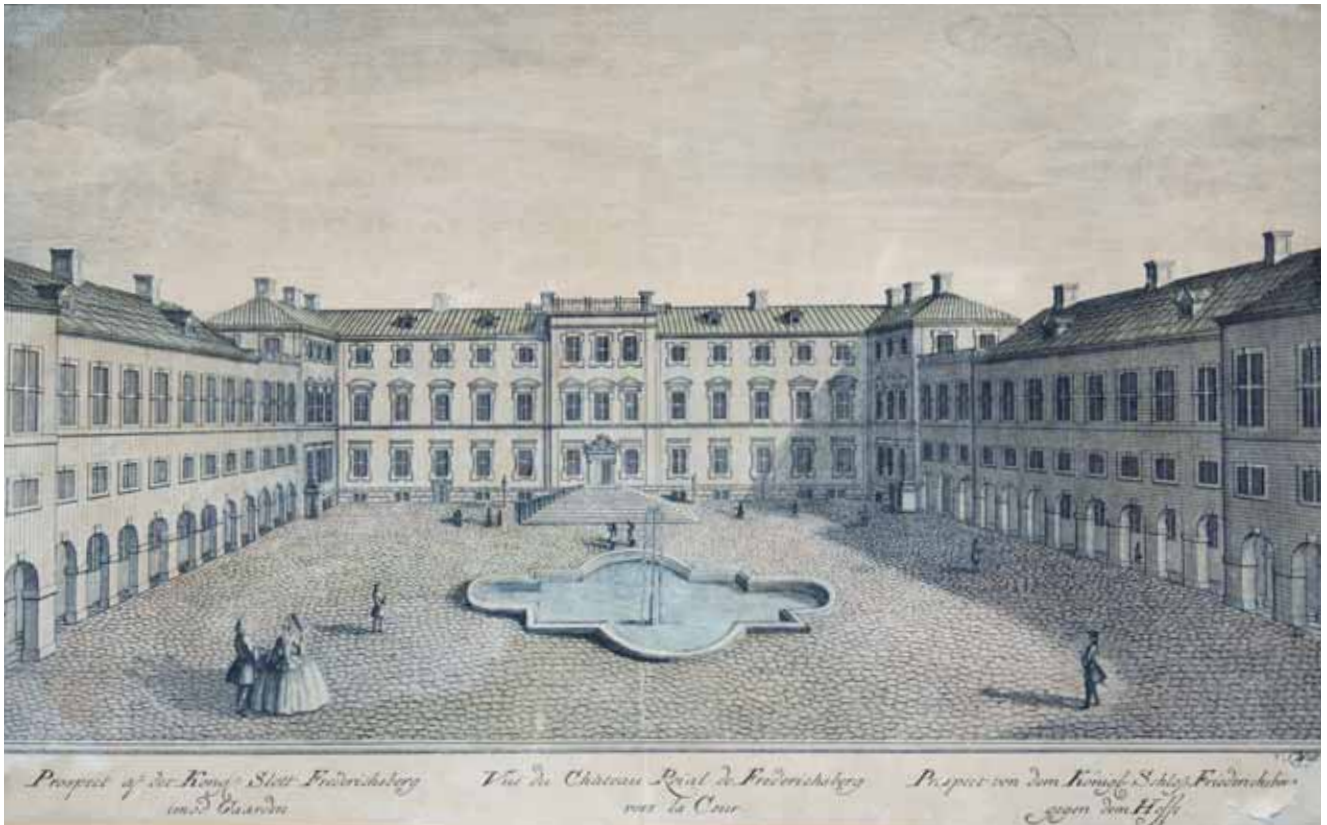
periode efter tilbygningen hvidtede, mens indfatningerne omkring vinduerne og alt andet stenhuggerarbejde var malet okker-gult; farvevirkningen var altså den modsatte af den nuværende. Slottet blev på gårdsiden malet i dets nuværende gule farve i 1767 og på de øvrige sider i 1799.

Neden for højens østlige side opførtes i tidsrummet 1705-1710 den endnu eksisterende lakajbygning samt køkken, ridehus, stalde og vognremise. Til at forbinde dette anlæg med hovedslottet blev der etableret en underjordisk hvælvet gang, med et ældre militært udtryk kaldet poternen.

Slotsgården havde samme dimensioner som i vore dage, men var oprindeligt kun afgrænset i siderne af et plankeværk på 370 fag opsat i 1710. Dette forbandt hovedslottet med et porthus, der blev opført i 1702, og hvis åbning vendte ud til den landevej (hjulspor), der forbandt København og Roskilde.

De lange fløjbygninger, vi kender i dag, er bygget af arkitekt Laurids de Thurah (1706-1759, i øvrigt uddannet på Landkadetakademiet, hvor han indtrådte i 1719) i årene 1733-1738. Indtil 1740 hed han Laurids Thura, men blev adlet af Christian VI og hed herefter Laurids de Thurah. Christian VI (1730-1746) benyttede nemlig Frederiksberg Slot som vinterbolig i årene 1731-1740, mens man opførte det første Christiansborg Slot. Der måtte således skaffes mere plads til en større hofstab, da slottet oprindeligt udelukkende var tænkt som residens for kongefamilien i sommerperioden. Kongen lod derfor J.C. Ernst bygge slottets østlige fløj. Kongen var imidlertid utilfreds med tilbygningen og lod Laurids de Thurah bygge den helt om, så fløjen fik sit nuværende udseende. Kongen lod derefter den vestlige fløj bygge i samme stil. Arkitekten og muremesteren var nu Phillip de Lange.

Disse lange fløjbygninger kom til at bestå af tre nye partier til slottet: To portbygninger tæt på hovedslottet indeholdende den østlige og vestlige port, med ganske lave, næsten flade tage. Derefter kom to sidefløje med retlinede facader og stejle tage af glaserede teglsten. Længst mod syd to krummede fløje, der dannede forbindelsen

Vandkunsten - 1748 (Frederiksberg Slot)

med det gamle porthus. Dette slot kan betegnes som det tredje og endelige Frederiksberg Slot.

Porthuset fra 1702-1703 kom til at stå helt til 1828, da det blev ombygget af J.H.

Koch og fik sit nuværende udseende. Årsagen var, at der ovenover skulle laves en lejlighed til kronprins Frederik (VII) og Wilhelmine (Frederik VI's datter).

Urværket i slotsuret, som sidder øverst i

porthuset, stammer helt tilbage fra 1703, dog oprindeligt med gylden urskive. Klokkerne i porthuset er fra 1704 og er de ældste kirkeklokker på Frederiksberg, idet de naturligt nok først fungerede som kirkeklokker fra 1710. De bærer Frederik IV's monogram og portrætrelief.

Siden da er der ikke foretaget væsentlige ydre forandringer ved slottet.

Selvom slottet således er opført etapevis, og planerne ikke var færdigskitserede fra begyndelsen ved de forskellige tilbygninger, blev det endelige resultat ganske flot.

Som på mange andre slotte spøger og pusler det også på Frederiksberg Slot.

Frederik VI vandrer rundt i skikkelse af en lille, hvid foxterrier-lignende hund, som kan komme frem fra en væg og forsvinde igen ved at springe ind gennem f.eks. et spejl. Hunden er set på gangene i sidefløjene.

Der er måske også andre spøgelse. Morgendug på spejlet i Marmorbadeværelset tyder på, at Caroline Mathilde og Struensee også indimellem rumsterer i dette hjørne af slottet.

Den dag i dag fornemmes puslerierne.

Kælderetagen

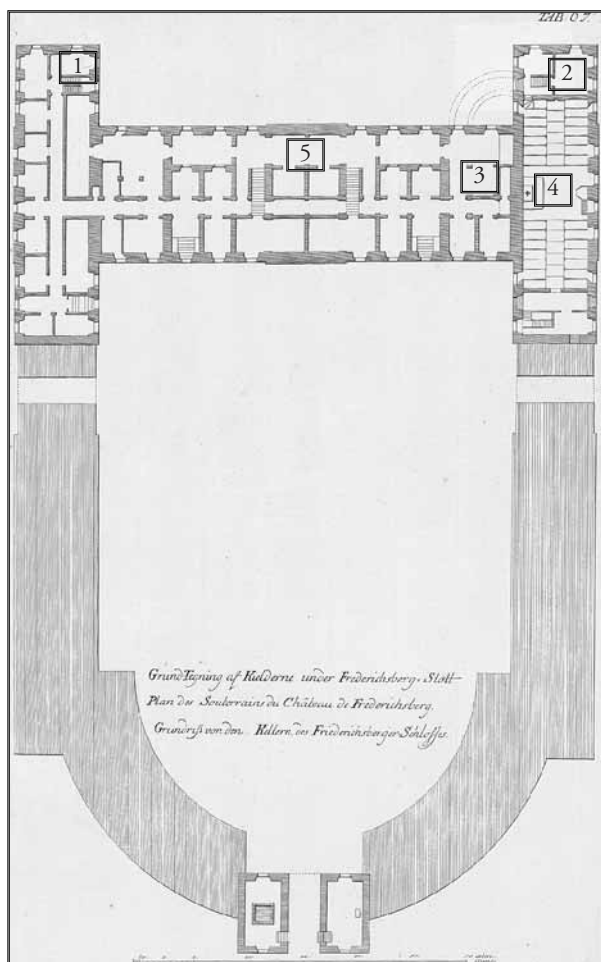
Under slottet er der en lang, underjordisk og krum gang, som forbinder kælderrummet under eremitagegemakket med kælderen under hovedfløjen og tværfløjene. Her var der bl.a. et konditori, hvorfra der kunne serveres mindre anretninger. Endvidere findes her Marmorbadeværelset, som vil blive nærmere beskrevet. Dette rum fungerede oprindeligt som anretterrum til eremitagen.

Der mangler endnu endelig bekræftelse på en hemmelig gang fra kælderen under slottet og med udgange i det sydøstlige hjørne af slottet samt i Carlsbergs underjordiske garager og under Gammel Jernbanevej 23 i Valby.

De urolige tider sidst i 1700-tallet be styrker antagelsen af gangens eksistens, idet kongen ellers hurtigt kunne fanges som i en rottefælde.

Kælderetagen findes kun under hovedslottet

Rumforklaring:

- 1 Kongens nye badeværelse
- 2 Marmorbadeværelset
- 3 Konditoriet (nu kadetkælder)
- 4 Slotskirkens gulyplan
- 5 Køkkenrum

Marmorbadeværelset

Marmorbadeværelset var slet ikke et bad, før arkitekt C.F. Harsdorff i 1770-1772 restaurerede slottet indvendigt, hvorved stilen ændredes fra barok til nyklassicisme. Det var anrettet for tjenerne, idet der var installeret en "eremitage" både her og i rummet ovenover. Ordet kendes fra Eremitageslottet, som i sin tid rummede en meget stor maskine af denne art. Der var tale om en maskine, nemlig et bord, som kunne hæves og sænkes fra etage til etage, således at

kongen og hans selskab kunne spise uden at blive forstyrret af de dengang mange tjenende ånder, som var omkring dem i næsten alle døgnets timer.

Christian VII (1766-1808) havde i 1769 bragt lægen J.F. Struensee (og dennes ven Brandt) ind i hoffet som sin livlæge. Struensee behandlede den skizofrene (eller livstrætte?) konge, og bl.a. skulle kongen hver dag have et varmt bad. Derfor blev det meget fine badeværelse, som i dag kendes

som Marmorbadeværelset eller Dronningens Badeværelse, indrettet i kælderens under Kongens Store Kabinet.

Harsdorff huggede nogle hvælvinger ned, murede plane flader op igen og lod det fine og usædvanlige marmorbad bygge. Det havde varmt- og koldt vandshane, prop i gulvet af badet med afløb til kloakken lige nedenunder (en muret, gammel kloak) og var meget moderne for tiden. Væggene i trappe- og forrum lod Harsdorff beklæde med rødt

Øverst: Lontrappen ned til Marmorbadeværelset

Til højre: Marmorbadeværelset

Nederst til højre: Lontrappen gennem Det Lille Kabinet ned til Marmorbadeværelset

fløjl og måske fin, tyk rød silke, som kan tåle fugt. Mærker efter de trælistes, som bar klædet, er fundet i den ikke særligt pæne mur under klædet. Marmoren til bænken og selve badekarret er fra Gjellebekk i Lier ved Drammen i Norge, hvor der engang lå et marmorbrud, som også leverede marmor til Marmorkirken. I Gjellebekk er der i øvrigt opført en obelisk til minde om Frederik V (1746-1766). Loftets stuk er lavet af stukkatør Christophor Lorenzo Fossati.

Men kongen led af klaustrofobi, og han ville ikke ind gennem spejlglassøren og ned i badet, uanset hvor boudoir-rød hele nedgangen end var, idet trappen var (og er) både smal og stejl. Så badet med det store spejl hængende ovenover i fire kæder blev givet til dronningen (og Struensee).

Inden det kom så vidt, fik kongen et andet badeværelse i den nordvestlige del af kælderen under slottet, hvortil man kommer ad store hvælvede kældergange uden klaustrofobiske påvirkninger, og Struensee fik kongen i bad hver dag, han var på Frederiksberg Slot.

Marmorbadeværelset gennemgik i 1996-1997 en omfattende restaurering.

Slotskirken

Frederiksberg Slotskirke er bygget ind i højde med kælderetagen og stueetagen i hovedslottets østlige tværføj, som blev bygget i 1707-1709. Først efter at byggeriet af det større hovedslot var indledt, besluttedes det

på forslag af dronningen at indføje kirken.

Kirken blev indviet den 31. august 1710 og har i kongernes tid fungeret som hofkapel.

Det berømte Compenius-orgel (fra

1610) var sidst i det 18. århundrede blevet flyttet fra Frederiksberg Slotskirke hertil. Orglet stod på det søndre pulpitur (ophøjet, lukket galleri med stolesæder), hvis gulv var udvidet for at give plads til orglet. Dette or-

gel stod fortsat i kirken indtil 1868 og overlevede således den store brand på Frederiksborg Slot i 1859. Fra 1868 har orglet igen stået på pulpituret i Frederiksborg Slotskirke.

Barokkens symmetrikrav blev overholdt ved at gøre vinduesnicjerne i hjørnerne skrå, således at dagslyset bedst muligt kunne komme ind i kirken, og vinduernes regelrette placering set udefra ikke blev ændret. På grund af pulpiturene måtte man anbringe alteret over for prædikestolen i kirkens korte akse, en skik hovedsageligt kendt fra Tyskland. Kirken rummer to af Hendrik Krocks hovedværker, dels nadvermaleriet i "Det Mirakuløse Alter", hvor rammen er malet "en trompe l'oeil" (øjenbedrag), dels male-riet af "Lammets Tilbedelse".

Stukken (bl.a. billedhugger og stukkatør Friedrich Ehbisch og stukkatør Johan Christopher Sturmberg) er fyldt med symboler. Den nordlige del viser troen i skikkelse af en ung kvinde siddende på en stiliseret globus med kalken i den højre hånd og biblen opslået vendt mod tilskueren i den anden. På den anden side af globen sidder vantroen, den blindede figur. Baldakinens fløje holdes af to engle, den ene med kongekrone i hånden og den anden med evigheds symbol, en slange som bider sig selv i halen. Herover ses treenhedens trekant omgivet af stråler og med Gudsnavnet med hebraiske bogstaver. Dette skal symbolisere, at kongemagt og kirke til evig tid står sammen om troen i kampen mod vantroen.

Ovenover:
Udsnit af stukarbejde

Til højre:
Altertavlens ramme, malet "en trompe l'oeil"

Den sydlige del af stukken viser Frederik IV's spejlmonogram med kronen under en hermelinskåbe. Over monogrammet ses igen treenhedens trekant med stråler og øjet i det høje, som våger over os. På den anden side af den symbolske globus ses en bagbundet djævelskikkelse. Symbolikken er den samme som for den nordlige stuk.

Kirken blev i Hærens Officersskoles tid fra 1868 først omdannet til festsal og senere, fra 1874 til 1926, til bibliotek for skolen, med hylder fra gulv til loft. Altermaleriet var i St. Pauls kirke (Nyboder) og prædikestolen i Diakonissestiftelsens kirke. Kun kongens direkte indgriben sikrede, at prædikestolen kom tilbage til slotskirken. Efter restaurering blev kirken genindviet den 24. januar 1932 under overværelse af Christian X og dronning Alexandrine, hvis navnetræk ses over orglet. I 1934 blev et midlertidigt orgel

erstattet af et Frobenius-orgel i barokstil (Th. Frobenius / J. Tidemand Dal). Dette blev i 1994 udskiftet med et nyt orgel (Carsten Lund), hvor facadeskærmen fra Frobenius-orglet er genanvendt.

Slotskirken har fungeret som distriktskirke i Frederiksberg Sogn siden 1932. Fra den 1. januar 1982 har der været udskilt et særligt sogn, Frederiksberg Slotssogn, som har haft denne kirke som sognekirke. Sognet er nu lagt sammen med Frederiksberg Sogn. En feltpræst er tilknyttet Hærens Officersskole som skolepræst.

Kirken er en særdeles smuk barokkirke og blev nyrestaureret i 1994. Stukken er repareret, og alle hvide flader er malet med mosfarve. Marmorering og skymotiver (det at male skyer på en vægflade benævnes "malet i luft") er nyopmalet, og malerierne er restaurerede.

Underretagen

I underretagen (stueetagen) i det første slot boede Frederik IV og dronning Louise i den østlige lejlighed, indtil det andet slot stod færdigt i 1709.

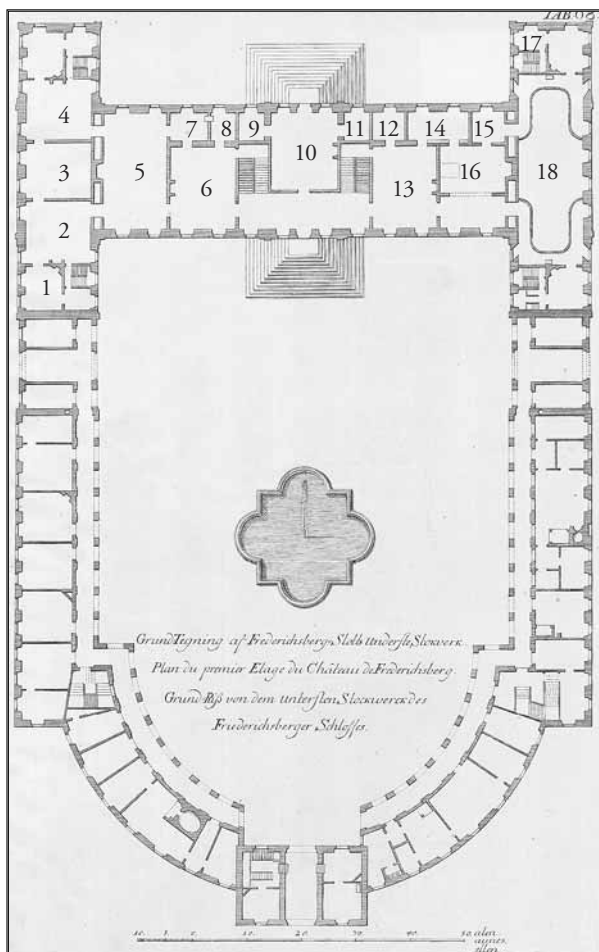
I det andet slot boede kronprins Christian, kronprins Frederik og senere tronarvinger herefter i den vestlige tværføj (fra 1776 boede Frederik VI's søster, prinsesse Louise Augusta, her). Den østlige tværføj beboedes af markgrevinde Christine og Christiane i nævnte rækkefølge.

Kongen og dronningen flyttede op på næste etage efter færdiggørelsen af det andet slot.

I dette afsnit vil forhallen, marskalkstuen og forgemakket i den østlige del af hovedfløjen (nuværende mindestue) blive nærmere beskrevet.

Underretagen og hovedtrappen ses nederst i hovedfløjen

Rumforklaring:

Det første slot (1703):

- 5 Gemak (oprindeligt flere mindre rum som i den østlige del af hovedfløjen)
- 6 Gemak
- 7-8-9 Kabinetter
- 10 Marskalkstue
- 11-12 Kabinetter
- 13 Forgemak
- 14-15 Kabinetter
- 16 Sovegemak

Det andet slot (1709):

- 1 Kronprinsens garderobe
- 2 Lille Audiensgemak
- 3 Sovegemak
- 4 Audiensgemak
- 5 Store Forgemak
- 6 Kronprinsens Lakajgemak
- 7-8-9 Kabinetter
- 10 Marskalkstue
- 11-16 Markgrevinde Christine Sophie af Brandenburg-Culmbachs kabinetter indtil 1737 og herefter kabinetter for markgrevinde Christiane Sophie (prinsesse af Brunsvig-Wolfenbüttel)
- 17 Trappe til Marmorbadeværelset i kælderen
- 18 Slotskirken

Forhallen med Mindetavlerne

Når man går op ad hovedtrappen på Frederiksberg Slot og ind gennem hoveddøren, kommer man ind i forhallen.

Efter ombygningen 1707-1709 fik denne omtrent det udseende, den har i dag. Væggene var dog beklædt med flotte tapeter, og der var vægsøjler med smukke udskæringer. Disse er blevet fjernet ved senere ombygninger.

Francesco Quadri udførte stukloftet, og Christoph Marselis tegnede dørene. De smukke røde og grå Ølandsfliser i gulvet er de oprindelige fliser.

Der blev den 29. august 1947 opsat to tavler med navne til minde om de af skolens elever og tidligere elever, som mistede livet under aktiv indsats for Danmark under 2. Verdenskrig.

I 2010 blev der yderligere opsat to tavler under emnet "Faldne linjeofficerer siden 1948."

Forhallen med Mindetavlerne

Marskalstuen

I det første slot var dette lokale forgemak til de to kongelige lejligheder i stueetagen. Det tjente allerede fra første færd som modtagelsesværelse, hvor alle fornemme gæster ankom til slottet. Det blev i en længere periode benævnt "Havesalen" eller "Havestuen".

Loftet var et stukloft og væggene beklædt med træ, bl.a. formet som baser (den profilerede del af en søjles fodstykke) og kapitæler (søjlehoved) samt 12 pilastre (flad, rektantet væg/murpille til støtte/inndeling af fladen og med kapitæl og base), tydeligvis fransk inspireret. Træværket var malet og marmoreret. I lokalet fandtes tillige malede statuer af træ.

De nævnte dekorationer forsvandt formentlig hurtigt, måske allerede i forbindelse med udvidelsen til det andet slot.

Fra midten af det 18. århundrede kaldtes rummet for "Rosen", idet Frederik V's overhofmarskal A.G. Moltke havde taget den betydeligt større Maskeradesal i attiketagen til sig som marskalstue.

I forbindelse med C.F. Harsdorffs indvendige restaurering af hovedparten af slottet fra år 1770 til nyklassicistisk stil fra den oprindelige barok blev Marskalstuen også indrettet i denne nye stil.

Hen imod slutningen af det 18. århundrede blev rummet igen marskalstue.

Maleri af Kong Christian X

Dronningen ærer de faldne ved en af de to nye mindetavler (2018)

Fra begyndelsen af det 19. århundrede frem til 1928 var der indrettet fire rum i Marskalstuen, hvoraf de tre rum lå nærmest den flisebeklædte forhal og udgjorde en lille lejlighed for hofmarskallen, mens det fjerde og største ud mod haven fortsat fungerede som hofmarskallens modtagelsesværelse.

Under den store restaurering 1928-1932 blev Marskalstuen ført tilbage i stil til Harsdorffs tid, så godt det nu kunne gøres.

I Marskalstuen findes i dag en række malerier. Først og fremmest en kopi af et maleri af Frederik IV, hvor originalen findes på Fredensborg Slot og er malet af Hendrik Krock. Endvidere et maleri af Grøger ca. 1809, som viser Frederik VI til hest, og hvor kongens ønske om at virke større, end han var, opfyldtes. Der findes også et maleri af Christian X, som er malet af Harald Slott-Møller i 1936. Maleriet blev overdraget til Hærens Officersskoles Fond i forbindelse

med Hendes Majestæt Dronning Margrethe II's besøg på Frederiksberg Slot i 1996.

Endelig findes her det meget smukke maleri af Hendes Majestæt Dronning Margrethe II, som 1980-1981 blev malet af Preben Hornung og skænket Hærens Officersskoles Fond. Dronningen var til stede i forbindelse med overrækkelsen og afsløringen af maleriet i 1981.

I Marskalstuen findes tillige et hvidmalt bornholmerur bygget af Otto Arboe (1719-1773), en såkaldt "Hanklokke" med produktionsnummeret 656 angivet på urskiven.

I kakkellovnsnichen står på en piedestal en bronzebuste af Frederik VI. Over nichen er indfattet en afstøbning i væggen af Schadows relief: Dionysos og Ariadne.

Prismelysekronen er en kopi af en italiensk lysekrone, som stammer tilbage fra ca. 1780-1790, mens de to nyklassicistiske spejle er originale fra ca. 1790.

Efter 1932 har rummet været anvendt som lærerværelse, men anvendes nu alene til repræsentative formål.

Marskalstuen

De specielle stukarbejder i forgemakket

Forgemakket

Dette rum udgjorde i det første slot en del af kongeparrets lejlighed. I det andet slot (1707-1709) var lokalet en del af en lejlighed, som bl.a. har tilhørt markgrevinde Christine Sophie af Brandenburg Culmbach og markgrevinde prinsesse Christiane Sophie.

Oprindeligt var væggene beklædt med gyldenlæder, ligesom stolene i rummet var det. Gyldenlæderet blev i 1868 overgivet til Rosenborg Slot. På væggene var der seks lamper og et spejl, hvis ramme var indlagt med blå og hvidt glas.

I loftet dominerer Hendrik Krocks maleri af en gudforsamling. Omkring ma-

Forgemakket i det første slot fra 1703

Kavalerisabel fra 1843

leriet er den barokke stuk udført af Bellasio. Stukken er rig på putti (små drenge-enge), akantusblade og brølemasker. Endvidere ses gult kalkede landskaber, såkaldte stafferinger.

Gudeforsamlingen står over for at skulle træffe afgørelse om krig eller fred på jorden. Centralt ses foroven Zeus og Hera, derunder Hermes, sendebudet. Til venstre er Ares iført sit krigerantræk, og endvidere ses Afrodite. Til højre ses Apollo og Pallas Athene. Endelig ses ligeledes til højre Janus med de to ansigter, det dystre (krig) og det venlige, åbne (fred). Janus står med en stor, gylden nøgle i sin højre hånd, klar til at åbne Janus-templet, hvis afgørelsen er krig, eller låse døren, hvis afgørelsen er fred. Traditionen var på den tid, at Janus-templet var åbent, mens en krig varede. Dette maleri kan indeholde en hentydning til den kortvarige krig med Carl XII i sommeren år 1700. Maleriet har været dækket af et ekstra loft af træ, som først blev fjernet i 1918.

Inspireret af dette maleri har Hærens Officersskole samlet en del andre militært prægede kunstgenstande og gamle våben i

Motiv fra Afghanistan (Janie Lavigne)

forgemakket; således to hellebarder (på en gang økse og spyd) og fire espontoner (bredbladet spyd med parérbøjle), som i perioden ca. 1550-1730 var i brug som officersvåben og forsynet med et stykke stof med officersens farver lige under bladet. Desuden er der opsat en kavalerisabel fra 1843.

Senest er malerier fra krigene efter Murens fald opsat: Balkan, Irak og Afghanistan.

Der er ophængt fotografier af faldne officerer og befalingsmænd.

I dag anvendes rummet som en meget smuk og inspirerende mindestue.

Lofismaleriet i forgemakket

Kongeetagen

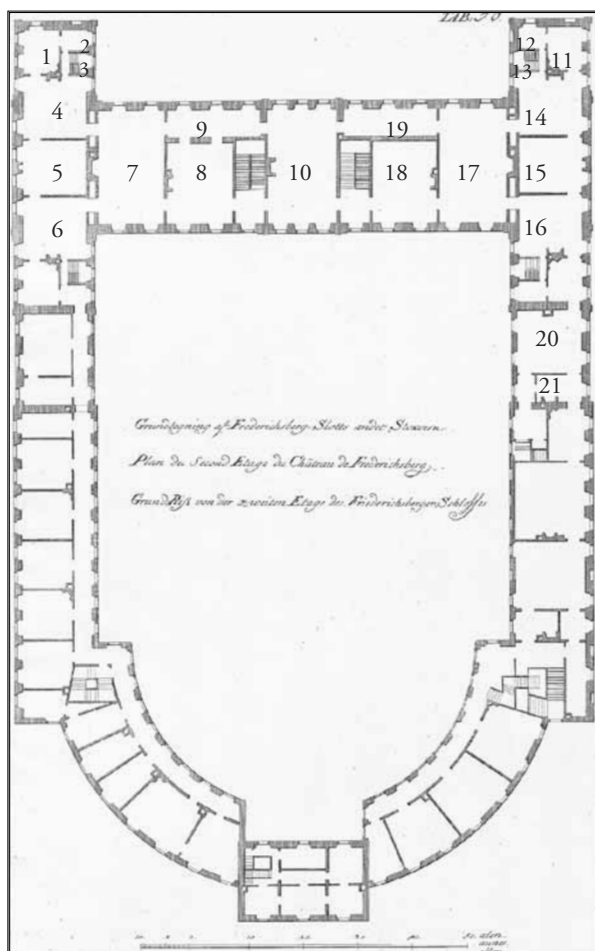
Kongeetagen betegnes ofte som beletagen (1. sal – husets fornemmeste etage).

De to lejligheder i de nye tværfloje (i det andet slot ca. 1707-1709) var oprindeligt helt ens opbygget. Den østlige var til kongeparret og den vestlige til kongens søster, prinsesse Sophie Hedevig. Fra forgemakket i den østlige lejlighed førte døre ind til kongens og dronningens audiensgemakker, og herfra kunne man dels komme ind i det fælles soveværelse, dels ud til kabinetterne og de små løntrapper. Der var altså god cirkulation i lejligheden og en klarhed i værelsernes gruppering. I den østlige sidefløjs 2. etage var indrettet dronning Sophie Magdalenes gule gemak og blå kabinet (20 og 21).

I dette afsnit vil Riddersalen (Spisesalen), den vestlige lejlighed (Vestre Dagligstuer) og den østlige lejlighed (Østre Dagligstuer) blive beskrevet.

Kongeetagen ses som den midterste i hovedslottet

Rumforklaring:

Den vestlige lejlighed:

- 1-2 Kabinetter
- 3 Løntrappe
- 4 Store Audiensgemak
- 5 Sovegemak
- 6 Lille Audiensgemak
- 7 Forgemak
- 8 Lakajgemak
- 9 Galleri

Den østlige lejlighed:

- 11-12 Kabinetter
- 13 Løntrappe
- 14 Kongens Audiensgemak
- 15 Sovegemak
- 16 Dronningens Audiensgemak
- 17 Forgemak
- 18 Lakajgemak
- 19 Galleri
- 20 Gule gemak
- 21 Blå kabinet

10 Spisesal (Riddersal)

(Benyttedes af begge lejligheder, normalt via gallerierne, som gav en ugenert adgang til spisesalen)

1

2

3

4

Riddersalen

Den Store Sal eller Spisesalen er fra det første slot, beliggende på den daværende øverste etage. Spisesalen er i sin nuværende skikkelse mest Harsdorffs værk. Navnet Riddersal brugtes ikke i ældre tid.

I forbindelse med Spisesalen står de to gallerier ud mod haven. Disse kunne benyttes af de kongelige herskaber til gennemgang fra deres værelser, når de ville undgå at passere Lakajgemakket og den kolde trappegang. I 1770 kaldtes det østlige galleri "Kaaber Stykke Galleriet", idet væggene var beklædt med 128 kobberstik.

I dag benyttes Riddersalen til mange formål: Forelæsninger, eksaminer, koncerter, officielle middage og skoleballer, danseundervisning af kadetterne, receptioner og særlige møder.

I stukken har maleren Frederik Holm afbilledet de enkelte dele af det danske rigsvåben under Frederik IV's styre i form af otte felter med våbenskjolde, ganske svarende til kongens formelle titulering:

Man ser mod øst centralt det danske rigsvåben med de tre løver og de ni hjerter (1).

Mod nordøst ses det norske våben (2).

Mod sydøst ses unionstidens nordiske

våben, de tre kroner. Dette våben blev "overtaget" af Sverige, da landet brød ud af unionen, og har siden været det svenske rigsvåben (3).

Midtfor mod nord er "de gothers" våben, en løve med ni hjerter i et såkaldt hjerteskjold (4).

Mod syd – modsat – ses "de venders" lindormen, også i et lille hjerteformet skjold (5).

I det nordvestlige hjørne findes det dobbelte våbenskjold visende Slesvigs to løver og Holstens stiliserede nældeblad (6).

Midtfor mod vest ses – også i et dobbeltskjold – Oldenburgs våben til venstre og Delmenhorsts til højre. Der er en fejl i Oldenburgs våben, idet der kun er vist én vandret, rød bjælke, hvor der skulle have været to. Om der er tale om en bevidst fejl som i Kuppelsalen på Fredensborg Slot – "kun Gud er fuldkommen" – eller om kunstneren ikke vidste bedre, kan ikke påvises i dag (7).

I det sydvestligste hjørne ses Stormarns kronede svane og Ditmarskens kronede, hvide hest. En elegant måde hvorpå man kunne vise, hvem bygherren var (8).

Malararbejde og forgyldning i felterne

er foretaget af maleren Friedrich Holm. Maleren Wilcken Aiboldt udarbejdede tegningerne.

Der har i den centrale del af loftet været opsat et maleri allerede i det første slot. Det kan have været malet af Hendrik Krock og forestillede en fortolkning af "De fire Elementer". Hvorom alting er, så forsvandt maleriet, og Harsdorff fik Giambattista Fossati til at skabe den nyklassicistiske stuk i 1770, som nu pryder denne del af loftet. Stilsammenblanding? Javist, men det er ikke det eneste sted på slottet. Historisk og smukt er det. Der lægges især mærke til de fire figurer, som holder vagt om det danske våben og Oldenburgs og Delmenhorsts våben, hvor ansigtet på det sydvestligste tydeligt har personlighed, mens de tre øvrige er "standardansigter". Man ved desværre ikke, hvem der er afbilledet.

Væggene er nu beklædt med malet lærred, som er tydeligt nyklassicistisk, og midtfor mod øst ses den anden af slottets to "trompe l'oeil", idet den første som nævnt er rammen om altermaleriet i Slotskirken. Her i Riddersalen er motivet en fontæne, som udspyer en beskeden vandstråle, malet "en trompe l'oeil". Betragtes motivet i spejlet overfor, oven over den senere tilføjede kamin, kan man forledes til at tro, at der er reel dybde i væggen.

Over dørene har Johan Edvard Mandelberg malet fire motiver, som leder direkte hen mod bordets glæder – typisk for spisesale i kongens og adelens slotte – jagt, fiskeri, frugtavl og vinavl. Oprindeligt var der fire dørstykker af Krock.

Dørene er ændret af Harsdorff. Han indføjede nye overstykker i klassicistisk stil, ligesom han fjernede de røde og grønne gardiner for døre og vinduer.

Harsdorff måtte understøtte gulvet, da den store porcelænsovn fra det første slot havde skadet det, og mest sandsynligt blev gulvet skiftet helt ud.

For enderne af Riddersalen er opsat fire spejle af samme type som i Marskalstuen. Sammen med de lyse farver i rummet giver de et indtryk af, at rummet er større, end det i virkeligheden er. Det er formentlig landets mindste Riddersal.

Varmesystemet er ikke længere ovne og kaminer, men et computerstyret varmluftsystem, som holder en konstant temperatur og fugtighed i rummet. Dette system dækker hele beletagen i hovedslottet samt Rosen i attiketagen.

Riddersalen blev nyrestaureret i 1997.

5

6

7

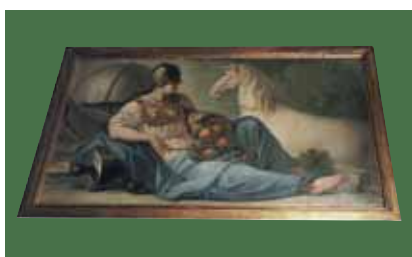
8

Vægmaleri malet
"en trompe l'oeil" i Riddersalen

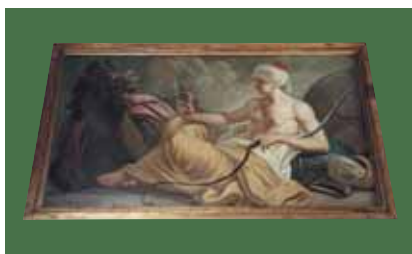
Den vestlige lejlighed

Nedenfor: De fire verdensdele

Europa

Asien

Afrika

Amerika

Den vestlige lejlighed i kongeetagen går i daglig tale under navnet Vestre Dagligstuer.

Den var jo oprindeligt beboet af Frederik IV's søster, Sophie Hedevig, indtil 1735 og herefter af Christian VI's søster, Charlotte Amalie, indtil 1782.

Lokalerne er meget flotte og velholdte. De har gennem mange år været benyttet til særlige, repræsentative formål, men fungerer i dag som opholds- og grupperum for officersskolens kadetter.

Den smukke udsmykning med loftsmalerier, malerier, øvrige kunstværker og de

fine møbler giver en helt særlig ramme for enhver givenhed.

I det tilstødende Vestre Forgemak ses Mandelbergs dørstykker med de fire verdensdele.

Et af de smukke loftsmalerier

Den østlige lejlighed

Kongens Audiensgemak

Dronningens Audiensgemak

Nedenfor: De fire årstider

Sovegemak

Forår

Sommer

Efterår

Vinter

Den østlige lejlighed, som også omfatter Kongens Audiensgemak, går i daglig tale under navnet Østre Dagligstuer.

Ved tilbygningens færdiggørelse i 1709 blev dette kongeparrets nye bolig. Fra 1704 og indtil da havde kongeparret boet lige nedenunder i den østlige del af stueetagen.

Ligeledes her er lokalerne smukt møblerede og med fine loftsmalerier, malerier og kunstværker. Busten i sovegemakket er en gipskopi af en marmorbuste af Frederik IV.

Originalen af busten er i hvid, italiensk marmor af Just Wiedewelt fra 1719 og står på Rosenborg Slot.

I det tilstødende Østre Forgemak eller Kongens Forgemak ses Mandelbergs dørstykker med de fire årstider.

Anvendelsen af Kongens Forgemak var bestemt af "Gemaksordinansen 25. maj 1671", som fastsatte, hvem der havde adgang til kongen.

Attiketagen

Attiketagen (eller øverste mezzanin) øverst i hovedslottet er helt forskellig fra underetagen og beletagen. I midten ligger den store sal, som er benævnt Maskeradesalen eller Rosen.

Attiketagen var nærmest en dameetage, delt i mange små kamre. I den vestlige del boede dronningens hofdamer. Øst for Maskeradesalen boede Sophie Magdalenes veninde prinsesse Friderica af Würtemberg-Neustadt ud til haven. Rummene over kongeparrets lejlighed var til tjenerne og havde forbindelse til løntrapperne. Kongen havde dog selv to kabinetter i Lille Gemak og Store Kabinet (Det Kinesiske Værelse).

Resten af attiketagen var smårum til hoffunktionærer og domestikker (tjenere).

I dette afsnit beskrives Rosen og Det Kinesiske Værelse.

Attiketagen ses øverst i hovedslottet

Rumforklaring:

- 1 Rosen (Maskeradesalen)
- 2 Lille Gemak
- 3 Løntrappe
- 4 Det Kinesiske Værelse

Det unikke loftsmaleri i Rosen

Rosen

Udvidelsen af slottet i perioden 1707-1709 medførte blandt andet, at der også blev bygget en "lige så stor sal (som Spisesalen eller Riddersalen i etagen nedenunder), 7 alen høj fra gulv til under bjælkerne" i den tilføjede attiketag. Det er således klart, at Rosen først blev færdigindrettet med stukloft (stukkatørerne Domenico Carbonetti og Bellasio), tapeter og loftsmaleri i perioden 1709-1711, efter at flagaltanen oven over Rosen var færdigbygget.

Oprindeligt blev Rosen benyttet til dansesal/maskeradesal. I Frederik V's tid anvendtes lokalet som Marskaltstue af den dynamiske overhofmarskal A.G. Moltke, som ikke ville nøjes med den mindre og mere beskedne Marskaltstue i stueetagen. Fra slutningen af det 18. århundrede blev lokalet benævnt Rosen, et navn som siden er bevaret.

Mange slotte og herregårde har en "rose", et lokale, hvor kavalerer og hofdamer (hoffet) spiste og under spisningen udvekslede hemmeligheder og gode historier, gerne om den kongelige familie. Benævnelsen "rosen" findes også på engelsk og fransk og stammer fra latin "sub rosa". Man spiste "under rosen", kunne sladre så meget, man lystede, men man måtte ikke omtale det erfarede uden for lokalet, altså "under tavshedsløfte". Efterretningstjenester har historisk også brugt rosen som symbol i netop denne betydning; "at tie om det erfarede".

Rosens vægge var beklædt med gyldenlædertapet, som dog blev taget ned mellem 1803 og 1811 og anvendt til reparationer af gyldenlæderbetræk på stolene. Det nuværende tapet er en papirkopi af et andet gyldenlædertapet fra Frederiksberg Slot, et tapet, som nu er på Rosenborg Slot. I tiden mellem 1811 og opsætningen af det nuværende tapet i Rosen var væggene malet med limfarve, en speciel kalkmaling, som tillader væggene at ånde.

Det meget smukke stukloft i barok stil og i hvid mosfarve er lavet af Carbonetti, som blev betalt herfor i 1708. Ved den nordlige og sydlige midte af stukken ses Frederik IV's kronede spejlmonogram. Benoît le Coffres loftsmaleri (plafondmaleri) fra

1711 af en maskerade er tydeligvis lavet til netop denne placering.

Maleriet er malet med et specielt fiskerperspektiv, som i hovedsagen er lykkedes for le Coffre, men i enkelte detaljer skifter perspektivet dimensioner. I den sydlige ende af maleriet er de kongelige "Hofvioloner" portrætteret; tre af dem kendes navnene på. Bernardi står centralt i feltet med et nodeblad i hånden. Han transskriberede musikken til den aktuelle orkestrering og var dirigenten. Helt til højre ses den danske komponist og musiker ved Christian V's hof Povl Chr. Schindler (1648-1740) ved et spinet; han har bl.a. skrevet musikken til operaen "Der vereingte Götterstreit" (den første danske opera). Librettoen var skrevet af studenten Peter Anton Burchard, senere præst. Anledningen til operaens tilblivelse var Christian V's fødselsdag den 15. april 1689. Modsat ses violinisten Mendon, kendt for altid at have en hvid handske på buehånden. I det nordvestlige hjørne af maleriet ses en lutspillende kvinde og midt for den vestlige langside et smukt kvindensigt. Maleriet er fyldt med mange detaljer, således en lille dreng, som puster ærter med pusterør, en samling glas fra tiden og

Smuk kopi af lædertapetet

klædedragter. Tidspunktet afbilledet i maleriet er netop, hvor maskerne er ved at falde.

Panelerne er i blågrå oliefarve, påstrøget pigmenteret guldfarve afstemt efter den ældre, patinerede forgyldning på dørenes volutformede (spiralrullet ornament på søjlekapitæler og gavle) konsoller (bjælker) og efter de gyldne nuancer i det imiterede gyldenlædertapet.

Rosen bruges i dag til foredrag, samlesning hvor flere klasser undervises og i forbindelse med afholdelse af eksaminer. Der er i tidens løb bl.a. optaget barok kammermusik i Rosen på kopier af originale instrumenter.

Rosen blev nyrestaureret i 1997.

Rosen

Kompasset i loftet i Det Kinesiske Værelse, hvorfra man via en vejrbane på taget kunne se, hvilken vej vinden blæste

Det Kinesiske Værelse

Det Kinesiske Værelse er placeret i slottets nordøstligste hjørne i den østlige tværfloj, som blev bygget til i 1707-1709.

Frederik IV var kommet hjem fra sin anden Italiensrejse. Her havde han set, at alle fyrstehuse havde indrettet et "kinesisk værelse", og han havde tillige købt et antal malerier af italieneren Bassano i Augsburg og Nürnberg på vejen hjem fra Italien. Bassano-malerierne er fra ca. 1680. Blomstermaleriet mellem de to vinduer formodes at være af Benoit le Coffre.

Arkitekten fik af Frederik IV til opgave at indrette dette kinesiske værelse, men skulle hertil blandt andet anvende de indkøbte malerier. Derfor er stilen i høj grad blandet, og de fire store malerier er opsat bøjet i hjørnerne af værelset.

Det Kinesiske Værelse

Rummet her er alene tænkt som en illustration af kunstnerisk formåen, og der har aldrig været sat kinesisk porcelæn frem i dette rum.

Loftet er af malet lærred i tidens stil, og til vindrosen har der været både vejrhane på taget og retningspil her i rummet, men fugtproblemer har ført til afmontering.

Ovnen er lavet til Christian VI (1730-1746) af Fritzøe Jernverk i Norge mellem 1743 og 1746, men ændret inden levering til at portrættere Frederik V og hans dronning Louise, da Christian VI i mellemtiden var død. Ovnen er forsynet med den energibesparende røgvender, som mange unge spejdere gennem årene er blevet sendt af sted efter uden viden om, hvordan en sådan så ud. Røgen tvinges til at vende under en vandret plade midt i metalkassen, hvorved metalkassen (røgvenderen) varmes op.

Spejlet er bag på rammen stemplet med Frederik IV's navnetræk og har påskriften "Friederichsberg". Spejlets ramme er et lakarbejde med fremhævede motiver. Glasset er facetslebnet og kviksølvbelagt.

I spejlet er to steder indridset en skotsk kaptajns navn og regiment, dels i august

Christian VI's ovn fra Fritzøe Jernverk i Norge med den omtalte røgvender

1807, dels i september 1807 (englændernes besættelse). Kaptajnen har kunnet stå og se ind over det brændende København under bombardementet den 2.-7. september.

Der er en historie om Frederik VI knyttet til rummet. Kongen sov af og til feltmæssigt i dette værelse, når han ikke var

Spejlet med indrids

helt enig med dronningen om sine eskapader. Kongen havde tillige fået smag for frisk morgenbrød og friskkærnet smør fra en bestemt bager i landsbyen Valby. Kongens kammertjenerne skiftede, men han havde fået den vane at kalde dem alle for Ole for nemheds skyld. Hver aften lagde han penge til kammertjeneren, således at han kunne sørge for morgenmaden, med ordene: "Godnat Ole, pengene ligger i vinduet."

Udenlandske besøg på Frederiksberg Slot markeres med flag (Foto: Otto Petersen)

Flagaltanen

Et af Frederiksberg Slots meget iøjnefaldende arkitektoniske træk er den firkantede flagaltan øverst oppe på midten af slottets hovedfløj. Særligt fra gårdsiden bidrager flagaltanen sammen med dørens fronton (hvad der ses forfra) med løverne og den meget brede og lave trappe til at give gårdfacaden et lidt pompøst præg, som det første slot bygget i hollandsk barokstil ellers helt var foruden.

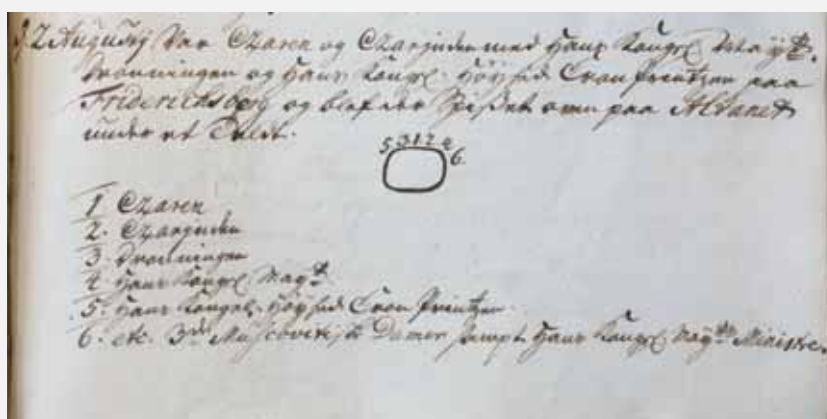
Flagaltanen blev etableret samtidig med ombygningen af hele centerpartiet af hovedfløjen under udvidelsen af slottet 1707-1709 med "hamrede kobberplader" og "gitter af jernværk efter leveret tegning".

Flagaltanen dannede den 2. august 1716 ramme om et taffel, hvor Frederik IV og den russiske Czar Peter den Store drøftede forholdet mellem de to enevældige regenters stater. Tafflet er i Hofmarskallatets ceremonielprotokol – "ceremonialia vedrørende glædelige tilfælde" – anført som "Altanfrokost under telt", og deltagerne fremgår af uddraget af protokollen. Der blev serveret 16 retter mad. I 1700-tallet var måltidet et vigtigt redskab til at imponere med og til at demonstrere sin magt.

Peter den Store besøgte Danmark i forbindelse med sin europæiske rundrejse i 1716 under Store Nordiske Krig, der jo egentlig var Sveriges krig mod Rusland 1700-1721.

Da Czar Peter efterhånden fordrev svenskerne fra Nordtyskland, modnedes planerne om at lave en fælles dansk-russisk landsætning i Skåne fra Sjælland. I juni 1716 blev en bilateral aftale herom indgået,

"2. August var Czaren og Czarinden med Hans Kongel: Majtt, Dronningen og hans Kongel: Høyhed Cronprintsen paa Frederichsberg og blef der spiszet oven paa Altanet under et Teldt.

1. Czaren
 2. Czarinden
 3. Dronningen
 4. Hans Kongel: Majtt.
 5. Hans Kongel: Høyhed Cron Printsens
 6. etc. 3de moskovitiske Damer sampt Hans Kongel: Majtts Ministre"
- Majtt eller Majt er gængs forkortelse for majestæt, som vi ville skrive det i dag.

og i juli 1716 kom Czar Peter selv til Danmark for at overvåge planlægningen af og forberedelserne til denne gigantiske militære operation. Czaren gik i land på Falster natten mellem den 14. og 15. juli og lod sin galejflåde ligge der, mens han selv den 17. juli – uden resten af flåden – sejlede videre til København, hvor han fik en pragtfuld modtagelse af Frederik IV, der få år forinden netop var blevet færdig med at ombygge sit lystslot på Frederiksberg.

På loftsmaleriet i Rosen (side 36) menes det, at personen i blåt nederst til højre portrætter Peter den Store, udført som en opfriskning før hans besøg i 1716.

Den frygtsomme mand til venstre tolkes som den svenske konge Karl den XII.

Frisen kan således ses ikke blot som en maskeradescene, men også som en allegori over den dansk-russiske alliance mod Sverige.

Flagaltanen har også haft betydning i en helt anden sammenhæng. I 1802 indførtes den optiske telegraf (signalgivning med flag, kugler eller lys) i Danmark, foreløbig dog kun som en linje mellem Korsør og Nyborg med Sprogø som mellemstation. Senere blev linjen udvidet til at omfatte i alt 23 stationer på strækningen København - Fyn - Jylland - Slesvig.

Flagaltanen på Frederiksberg Slot var en af stationerne og havde formentlig således en mast opsat, som virkede i dette system.

Telegrafene var i brug frem til 1856, men blev dog først endeligt nedlagt i 1862.

Flagaltanen bruges i dag til at hejse Dannebrog hver dag ligesom ved alle andre militære etableringer og gældende siden 2. Verdenskrig. Flaget kan ses viden om. I forbindelse med udenlandske besøg og nordiske arrangementer på slottet eller i Frederiksberg Have vajer fra supplerende flagstænger flere flag, som om aftenen kan belyses med projektorer.

Fra flagaltanen er der en smuk udsigt både over Frederiksberg Have og Søndermarken, hvor slottets og havernes sammenhæng er meget tydelig, samt over “byens tage”, hvor spir og tårne på gode dage står særdeles klart. Rundetårn, som også fik besøg af Czaren, og Marmorkirkens runde kuppel ses. Under Czarens besøg blev der i øvrigt senere – den 9. september 1716 – gennemført en troppeparade på Frederiksberg Slot, hvor Czaren deltog. I forbindelse med altanfrokosten udtrykte såvel Czaren som Czarinden glæde over udsigten heroppefra.

Udsigt over byens tage

Frederiksberg Have set fra flagaltanen

Sidefløjenes mezzanin

Forslaget om at indskyde mezzaninetagen mellem trapperne i tværflojerne (mezzanin = indskudt eller mellem – se side 12) er formentlig stillet af bygmesteren Laurids de Thurah (ved udvidelsen til det tredje slot 1733-1738). Herved kom øverste etage i sidefløjene i niveau med kongeetagen i tværflojerne og hovedfløjen.

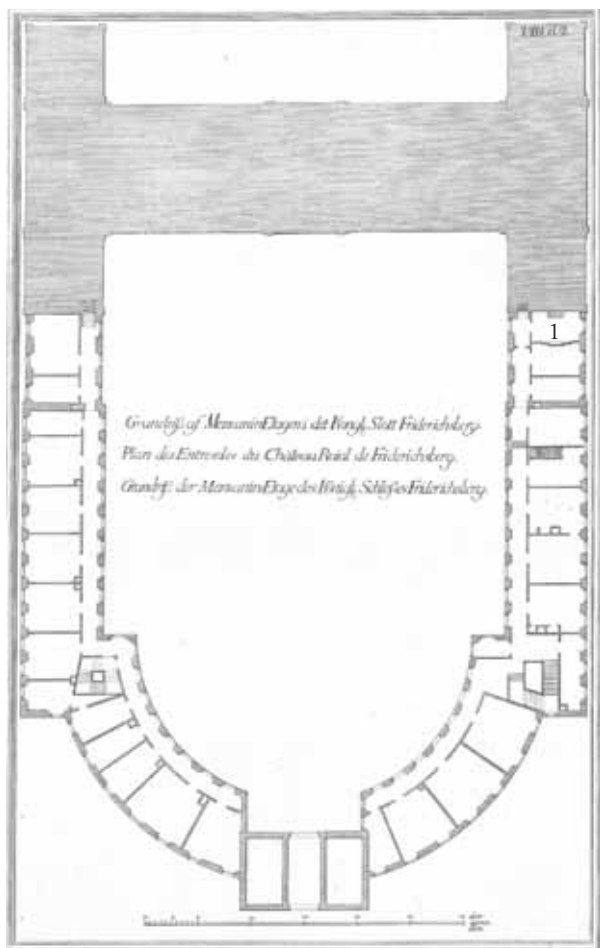
Årsagen til dette kunstgreb var kælderens under hovedslottet.

De fleste værelser i sidefløjene, som består af nederste etage, mezzaninetagen og 2. etage, var til hoffunktionærer og tjenere. Derfor var de også udstyret herefter. Undtagelsen var værelserne på 2. etage i den østlige sidefløj (oven over mezzaninen), som dels var beregnet til udvidelse af dronningens lejlighed, dels til Christian VI's og Sophie Magdalenes datter, prinsesse Louise.

I dette afsnit vil alene Prinsessernes Pandekagekøkken blive beskrevet.

Sidefløjenes mezzanin (eller nederste mezzanin) ses som næstøverste etage. Buegangene nederst i sidefløjene var dels et udslag af Laurids de Thurahs militære baggrund, dels måske et ønske om god ventilation i tilslutning til hoffunktionærernes boliger

Rumforklaring:

- 1 Prinsessernes Pandekagekøkken

Prinsessernes Pandekagekøkken

Værelset har haft flere navne; først Dronningens Tekøkken og senere Prinsessernes Pandekagekøkken. Vi er i den del af slottet, som blev bygget 1733-1738, og værelset blev indrettet af Laurids de Thurah som et rigtigt lille køkken med åbent ildsted til dronning Sophie Magdalene, Christian VI's dronning. Over døren ses dronningens spejlmogram lavet af billedhuggeren Diderik Gercken. Stukken af billedhugger Carlo Brenno med de fire putti virker meget overvældende. Dørkarmen i Prinsessernes

Pandekagekøkken er den eneste dørkarm på slottet, som er udført i ægte marmor. Væggene er beklædt med de såkaldte "Hollandske Kakler": Ca. 2.000 vægfliser fra Store Kongensgade Fabrikken, som producerede porcelæn og fajance fra 1722 til 1772, støttet især af kongehuset. Der er ikke to ens fliser, de er håndlavede og håndmalede og med variationer, som kan iagttages ved et nærmere studium.

Dronningen havde sin lejlighed lige over dette køkken og brugte det til selv at

De to engle over døren

varme kager og kaffe, te eller chokolade sammen med sine gæster og hofdamer. Hylderne rummede porcelæn, bestik og kager, som blev bragt op fra køkkenet i Lakajgården. Alt kunne så varmes på ildstedet og bæres de få skridt til dronningens gemakker ad en lille trappe, som ikke længere eksisterer.

Senere fik Frederik VI's to døtre, Caroline og Wilhelmine, køkkenet som "legekøkken", og navnet skiftede til Prinsessernes Pandekagekøkken.

I samme periode byggede Christian VI bl.a. Eremitageslottet i Dyrehaven. På Eremitageslottet er i det ene trappeafsnit den størst kendte samling af Store Kongensgade-fliser (ca. 5.000), mens samlingen på Frederiksberg Slot formentlig er den næststørste.

I Christian VI's tid (konge 1730-1746) skiftede hofflivet fra et overstadigt liv med maskerade og andre store fester til et puritansk liv præget af pietismens indtog i Danmark. I dette lys er det interessant at se, at under den gardinkappe, som var engang, er der to specielle fliser lige over vinduet, visende to "Hahn-Reiters" (hanrejer). Formentlig en lille, skjult hilsen til pietismen.

Struensee boede i øvrigt i lejligheden op til Pandekagekøkkenet fra 1769. På samme etage og længere mod syd boede Struensees ven Brandt.

De to helt specielle fliser

Den fine hjørnereol

Lakajgården

Luftfoto over Lakajgården, som ses nederst til venstre

Bygningerne i Lakajgården påkalder sig naturligt mindre opmærksomhed i litteraturen om Frederiksberg Slot end selve slottet.

Det er imidlertid værd at nævne dette anlæg, der arealmæssigt er større end selve slottets område, fordi det har udgjort – og stadig udgør – en væsentlig del af livet på slottet.

Allerede da Frederik IV boede på slottet første gang i 1704, erkendte han, at slottet var for lille til de store fester og selskaber, som han ønskede og elskede.

Det oprindelige køkken, der lå i slottets kælder, blev med Lakajgårdens opførelse i 1705-1706 neden for bakken flyttet dertil. Samtidig blev den underjordiske tunnel (poternen) mellem slottet og anlægget

etableret, så mad og drikke kunne bringes til slottet.

I 1708-1709 blev den karakteristiske hestestald i bindingsværk med plads til 64 heste samt et ridehus nord herfor opført. Ridehuset blev senere nedrevet og i 1869 erstattet af et nyt ud mod Roskildevej.

Køkkenbygningen

Hestestalden fremstår fortsat original med træloft og marmorerede træ søjler, der bærer loftet. Spiltov og vandtrug er også bevaret.

Et kig ind i hestestalden

Frem til 1964 blev stald og ridehus anvendt aktivt, da ridning – og med denne opbygning af kadetternes mod – endnu var en del af officersuddannelsen. Herefter blev ridning erstattet af faldskærmskursus.

Længst inde mod København er en bygning, som blev færdig samtidig med hestestalden. Den var oprindelig i en høj etage og tjente som vognremise. Senere er etagen blevet opdelt, og fra begyndelsen af det 19. århundrede har bygningen været anvendt til boliger, først for hoffets funktionærer og fra 1869 til ansatte ved Hærens Officersskole. I dag indgår de seks boliger i den samlede boligportefølje for Forsvaret og er derfor ikke længere knyttet til officersskolen.

Ud over de nævnte boliger rummer Lakajgårdsanlægget i dag officersskolens gymnastiksal (anvendt siden 1869) med tilhørende bad og omklædning på loftet samt idrætsfaciliteter såsom fodboldbane, forhindringsbane og styrketræningsfaciliteter.

Ridehuset blev i 2006-2009 indrettet som auditorium og konferencelokaler, mens den gamle stald, der blev renoveret i 2018, alene anvendes til mere uformelt brug samt fra tid til anden af Gardehusarregimentets hesteskadron eller til "feltgudstjenester".

Arkitekt og håndværksmester orienterer Dronningen om renovering af stalden

Husar med heste i stalden

Konger & Dronninger på Frederiksberg Slot 1699-1852

Frederik IV

Frederik IV levede den 11. oktober 1671 - den 12. oktober 1730 og var konge fra 1699. Som kronprins foretog han sin første udlandsrejse i 1692. Han besøgte en række europæiske lande, og i Italien blev han meget betaget af arkitekturen. Han lavede henede skitser af det kommende Frederiksberg Slot og kan med god ret siges at være sin egen arkitekt ved bygningen heraf.

Kongen skaffede ligeledes en række kunstnere til slottet, som udsmykkede lofter og vægge med stuk og malerier og kirken med altertavler. Endvidere købte han mange

Louise af Mecklenburg (Frederiksberg Slot)

Anna Sophie Rewentlow (Frederiksberg Slot)

Frederik IV (Frederiksberg Slot)

møbler og kunstgenstande til de forskellige rum.

Han fik anlagt Frederiksberg Have og Søndermarken i fransk barok havestil med de klippede træer og hække, terrasser, bede og plæner, springvand, bassiner, vandfald og vandkunster.

Det hele var i første omgang færdigt omkring 1711 og havde kostet 190.000 rigsdaler – dengang utroligt mange penge.

Hans dronning var Louise af Mecklenburg, og sammen havde de sønnen Christian (den senere Christian VI). Kongen og dronning Louise havde ikke et lykkeligt ægteskab, og derfor bortførte han i 1712 datteren fra Clausholm, Anna Sophie

Rewentlow. Han giftede sig med hende til venstre hånd, og efter dronning Louises død i 1721 kronede han hende til dronning den 31. maj 1721 i soveværelset i den østlige tværføj i kongeatagen på Frederiksberg Slot.

Frederik IV og den nye dronning levede et udadvendt og lystigt liv på slottet med gæster, baller, friluftsfornøjelser osv.

For fuldstændighedens skyld bør det også her nævnes, at kongen som noget ret enestående – samtidig med sit første ægteskab – også var gift til venstre hånd med grevinde Elisabeth Helene Vieregg fra 1703, og indtil hun i 1704 døde i barselsseng.

Christian VI

Christian VI levede den 30. november 1699 - den 6. august 1746 og var konge fra 1730. Han var gift med Sophie Magdalene af Brandenburg-Culmbach, og sammen havde de sønnen Frederik (den senere Frederik V).

Christian VI (Frederiksborg Slot)

Både kongen og dronningen var stærkt grebet af pietismen, og hoffet blev stift og kedeligt, men dog omfattende og dyrt. Christian VI lod Frederiksborg Slot udvide med de to lange fløjbygninger og boede i øvrigt meget på slottet. Han var ikke begejstret for sin stedmor Anna Sophie, og straks efter Frederik IV's død fratog han hende alle rettigheder og ejendele, hvorefter hun blev forvist til Clausholm.

Sophie Magdalene (Frederiksborg Slot)

Der var ikke baller, musik osv. ved hoffet i Christian VI's tid. Inspireret af sin pragtelskende dronning udsmykkede han slottet yderligere indvendigt, især kirken. I denne kirke blev den første danske prins konfirmeret, nemlig kronprins Frederik, palmesøndag den 10. april 1737. Det har sikkert været en prøvelse, for i modsætning til forældrene var han en livsglad og fornøjelig dreng.

Folkebesøgene på Frederiksborg, som havde været livlige under Frederik IV, var nu sjældne, og det var som om, der gik et lettelsens suk gennem befolkningen, da kongen døde i august 1746.

Frederik V

Frederik V levede den 31. marts 1723 - den 14. januar 1766 og var konge fra 1746. Han var gift med den indtagende Louise af England. Sammen havde de sønnen Christian (den senere Christian VII).

Efter dronningens død i 1751 giftede han sig med Juliane Marie af Braunschweig-Wolfenbüttel, med hvem han havde sønnen Frederik (arveprins).

Frederik V (Frederiksborg Slot)

Kongeparret blev ved tiltrædelsen tiljublet, men for Frederiksborg betød det ikke nyt liv. Kongen brød sig ikke om Frederiksborg Slot og haverne og boede her ikke. Alligevel blev spiren til slottets glans-

Louise af England (Frederiksborg Slot)

Juliane Marie (Frederiksborg Slot)

periode lagt under Frederik V's regeringstid. Sønnerne boede hver sommer på slottet med et stort hof. Når de var kommet i seng, morede det ikke alt for moralske hof sig, så det kunne høres over hele Frederiksborg. Dette var måske inspireret af tiden under Frederik IV og dronning Anna Sophie, som var præget af fester og baller. Efter Frederik V's død i januar 1766 blev slottet – bortset fra ti år – i 73 år kongeresidens om sommeren og midtpunkt for en række begivenheder i Danmarkshistorien; nogle af disse lidt brogede.

Christian VII

Caroline Mathilde af England (Frederiksborg Slot)

Christian VII (Frederiksborg Slot)

Christian VII levede den 29. januar 1749 - den 13. marts 1808 og var konge fra 1766. Da han tidligt blev moderløs, fik han allerede som barn sit eget hof under grev Ditlev Reventlows rå ledelse. Her blev måske grunden til hans senere sindssygdом eller skizofreni lagt. Straks efter faderens død flyttede Christian VII ind på Frederiksborg Slot. Som 17-årig blev han gift med Caroline Mathilde af England, og sammen fik de den 28. januar 1768 sønnen Frederik (den senere Frederik VI).

Der var også en anden kvinde i Christian VII's liv. Det var Anna Cathrine Benthagen, bedre kendt som "Støvlet-Katrine". Det var

en mandhaftig, voldsom og letlevende dame. Hun førte sig frem i matrostøj og støvler, når hun var ude at bumle med kongen, og hvor hun raserede Københavns bordeller, eller når hun var til maskerade på Frederiksborg Slot.

Hun blev senere forvist til Hamborgs tugthus, og efter benådning flyttede hun til Sorø – med forbud mod at vise sig i hovedstaden.

Kongen udviklede sig til en rå og udsvævende ægtemand, skiftevis selvhævdende og selvopgivende, gående over i sløvsind.

Livlægen J.F. Struensee havde ind imellem haft god indflydelse på kongen, men

blev også dronningens elsker. Hun begyndte at pleje sit kønne ydre i badeværelset i kælderen med det store spejl i loftet.

Struensee var hård ved kronprins Frederik. Denne var spinkel og spæd, og Struensee mente, at han skulle hærdes. Derfor fik han kun kold mad og skulle altid gå let påklædt, uanset vind og vejr.

Kronprins Frederik tog magten fra Christian VII i 1784 og styrede herefter landet.

Christian VII døde i 1808, men hans skæbne hænger ved slottet.

Struensee & Caroline Mathilde

Johann Friedrich Struensee (Frederiksborg Slot)

Johann Friedrich Struensee var født i Tyskland og havde her uddannet sig til læge, og det var som sådan, at han lærte Christian VII at kende. De mødtes under kongens udlandsrejse i 1768-69, og han vandt her hendes fortrolighed. Fra 1770-1771 gennemførte han uden kongens tilladelse store reformer af det danske politiske system. Under ombygningen af Frederiksborg Slot besluttede han tillige, at Marmorbadeværelset skulle bygges, således at kongen kunne tage varme bade for at kurere sin sygdom. Kongen var i 1766 blevet viet til den unge Caroline Mathilde, søster til George III af England.

Hendes forhold til kongen var, grundet hendes sindssyge og åbenlyse forhold til skøgen Støvlet-Katrine, ikke særligt godt, og hun vendte sig derfor mod livlægen Struensee. Han kurerede hendes syge søn, kronprins Frederik (senere Frederik VI), og forbedrede en overgang hendes forhold til kongen.

Rygtet vil vide, at Struensee og Caroline Mathilde ofte benyttede marmorbadet sammen.

Struensees reformer og efterhånden uindskrænkede magt, hans udprægede tyskthed og hans forhold til Caroline Mathilde havde efterhånden gjort ham mildt sagt upopulær. Bægeret flød over, da dronningen i slutningen af 1771 fødte en datter, prinsesse Louise Augusta, og alverden vidste, at han var faderen. Det gjorde det ikke bedre, at han samtidig udnævnte sig selv til greve.

Struensee og dronning Caroline Mathildes fælles datter blev alligevel anerkendt som dansk prinsesse af blodet. I maj 1786 blev hun gift med hertug Friedrich Christian af Augustenborg. Hun døde i januar 1843. Fra hende nedstammer den senere tyske kejserinde Auguste Victoria i lige linje i tredje led.

I januar 1772 blev Struensee styrtet af enkedronning Juliane Marie og Ove Høegh-Guldberg. Han blev arresteret på Christiansborg kl. 4 om morgenen den 17. januar og

ført til Kastellet. Samtidig arresterede man også hans gode ven og "partner" grev Enevold Brandt. De blev anklaget for brud på kongeloven og majestætsforbrydelse. Den 28. april 1772 blev de begge henrettet på Østre Fælle. Struensee var da 35 år gammel.

Efter at Struensee og Brandt var blevet henrettet, blev deres kroppe parteret og overført til Vestre Fælle, hvor de blev lagt på hjul og stejle. Enkedronning Juliane Marie fik i sit værelse (Dronningens Audiensgemak) opstillet en kikkert, således at hun i en tid kunne nyde synet af Struensees afsjælede legeme.

Caroline Mathilde og datteren Louise Augusta blev ført til Kronborg og sat i husarrest. Herfra blev dronningen senere landsforvist og uden datteren sat ombord på en engelsk fregat, der transporterede hende til Tyskland. Hun endte i byen Celle (Hannover). Her døde hun i 1775 kun 24 år gammel.

Generalstaben - De Røde Fjer

I 1808 oprettede kronprins Frederik en generalstab med generalmajor Frantz Bülow som chef. En sådan føringsstab var noget helt nyt. Da Frederik kort tid efter blev konge, fik denne stab overordentlig stor indflydelse. De officerer, som gjorde tjeneste i generalstaben, bar røde fjer på hovedtøjet – deraf navnet. Generalstaben holdt til i lokalerne vest for Rosen.

Frederik VI og "De Røde Fjer"
(Akvarel: Chr. Würgler Hansen)

Frederik VI

Frederik VI levede den 28. januar 1768 - den 3. december 1839 og var konge fra 1808. Efter Christian VII's død ankom Frederik VI og hans dronning først til slottet i oktober 1809. Han var gift med Marie Sophie Frederikke af Hessen-Kassel, og sammen fik de døtrene Caroline og Wilhelmine. Kroningen fandt dog først sted i 1815, da der endelig var tid og penge til det. Kongen elskede slottet og tilbragte en stor del af sin tid her.

Dronning Marie holdt af det stille liv for sig selv med rideture i haverne. Her var der kun uro, når hoffet i Søndermarken

Frederik VI (Den Danske Frimurerorden)

Marie Sophie Frederikke (Frederiksborg Slot)

Frederik VI og Caroline i Frederiksborg Have (Frederiksborg Slot)

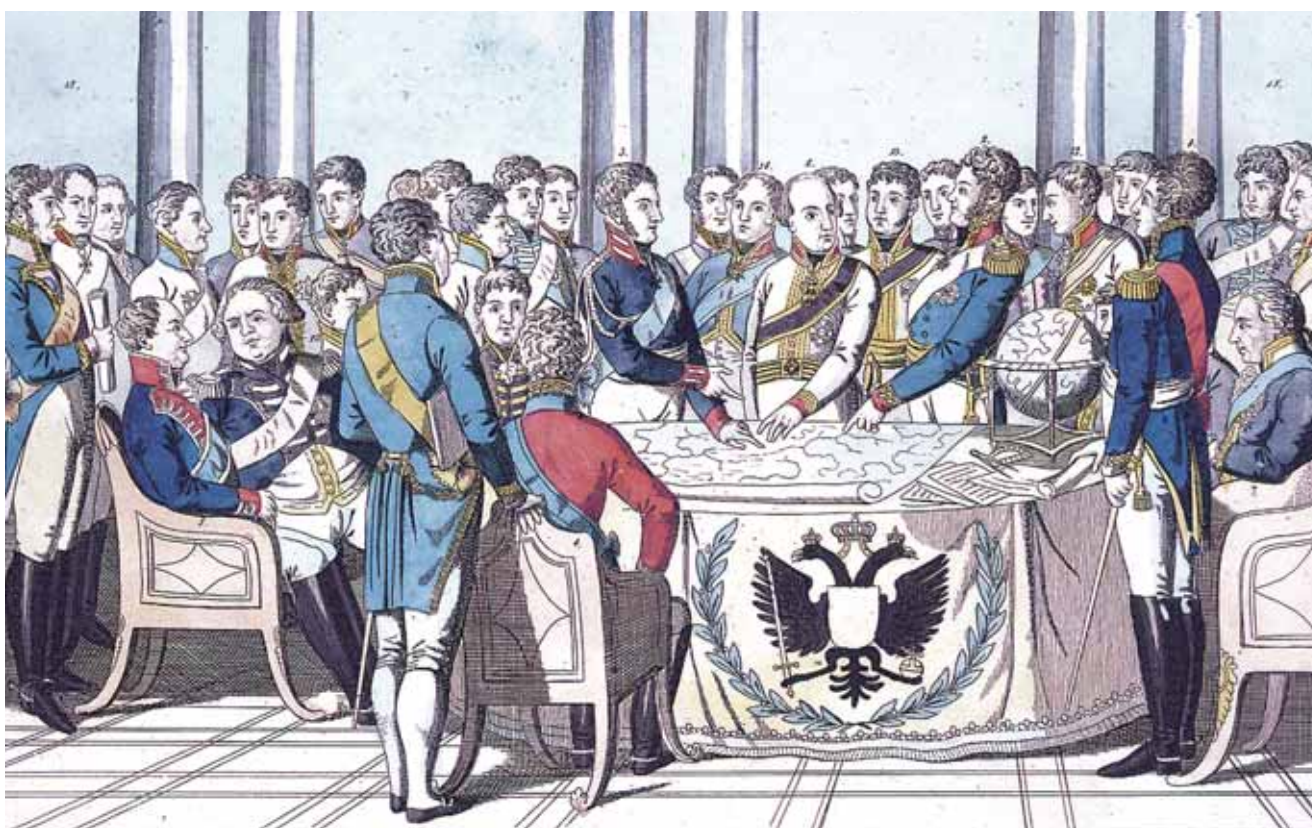

Wilhelmine (Frederiksborg Slot)

holdt livlige fugleskydninger med flitsbuer (de måtte ikke bruge krudt og kugler).

Frederik VI, prinsesserne og hofpersonalet dyrkede ofte lystsejls i kanalerne i Frederiksborg Have.

Wienerkongressen.
Frederik VI sidder ved bordet midtfor og nærmest (i rødt) (Det Kongelige Bibliotek)

Bente Rafsted (Frederiksborg Slot)

Christian VIII

Christian VIII levede den 18. september 1786 - den 20. januar 1848 og var konge fra 1839.

Christian VIII (Den Danske Frimurerorden)

Han var søn af arveprins Frederik, som var Christian VII's halvbror, og prinsesse Sophie Frederikke af Mecklenburg-Schwerin.

Christian VIII blev som prins gift første gang i 1806 med Charlotte Frederikke af Mecklenburg-Schwerin, der var kusine til ham. Ægteskabet blev opløst i 1810, da Charlotte Frederikke havde et forhold til en schweizer, som var koncertmester på Det Kongelige Teater.

Kongen yndede at tale med havens gæster og gik ofte almindeligt klædt om søndagen og hilste på folk, ligesom han listede rundt mellem træerne og lyttede "uset" til samtalerne ved frokostdugene, hvor han nød den rosende omtale af kongefamilien.

I 1818 blev den yngste datter Wilhelmine gift med prins Frederik (VII), og de indrettede sommerbolig på slottet.

Frederik VI var den sidste konge i Danmark med en officiel elskerinde. Det var Frederikke Benedicte (Bente) Rafsted, som blev tildelt navnet fru Dannemand og i 1829 fik rang af oberstinde. Med hende fik han to døtre og to sønner.

Kongen blev i stigende grad kærlig,

selvfornægtende og retfærdig. Man fremhæver hans handledygtige fremtræden og hans interesse for de store landboreformer. Han optrådte på Wienerkongressen i 1814, hvor han efter sigende "vandt alle hjerter, men ikke én sjæl".

Også i Wien fandt kongen en elskerinde (som de fleste andre statsoverhoveder på Kongressen). Det var Caroline Petronelle Seufert. Kongen rejste fra Wien den 30. april 1815, og elskerinden blev tildelt en stor, livsvarig pension (på "Finansloven"), formentlig på grund af graviditet og fødsel af den senere datter Frederikke Marie Krogh. Elskerinden blev senere frikøbt fra pensionen for et betragteligt beløb.

Forinden havde parret sammen fået sønnen Frederik (den senere Frederik VII).

I 1815 blev han gift med Caroline Amalie af Augustenborg. De fik ingen børn.

Christian blev statholder i Norge i 1813 og valgt til Norges konge den 17. maj 1814. Han nedlagde hvervet fem måneder senere. Hans optræden har siden hen høstet anerkendelse i Norge.

Han bliver regnet for en betydelig enevældskonge, men han havde ikke stor personlig autoritet. Han var også den første konge, der kom i den offentlige debats søgelys.

Umiddelbart efter Frederik VI's død i 1839, inddrog Christian VIII Brune Dyre-

have (del af Frederiksborg Have med brune dådyr) under slotshaven, da den ville "afgive et behageligt ophold og aflukket promenade for de kongelige herskaber".

Selv kom han aldrig i Frederiksborg Have, hvor nu kun enkedronning Marie holdt til. Årsagen til, at kongen ønskede området, var sikkert en magtdemonstration, da det ikke var lykkedes for Frederik VI at få området underlagt.

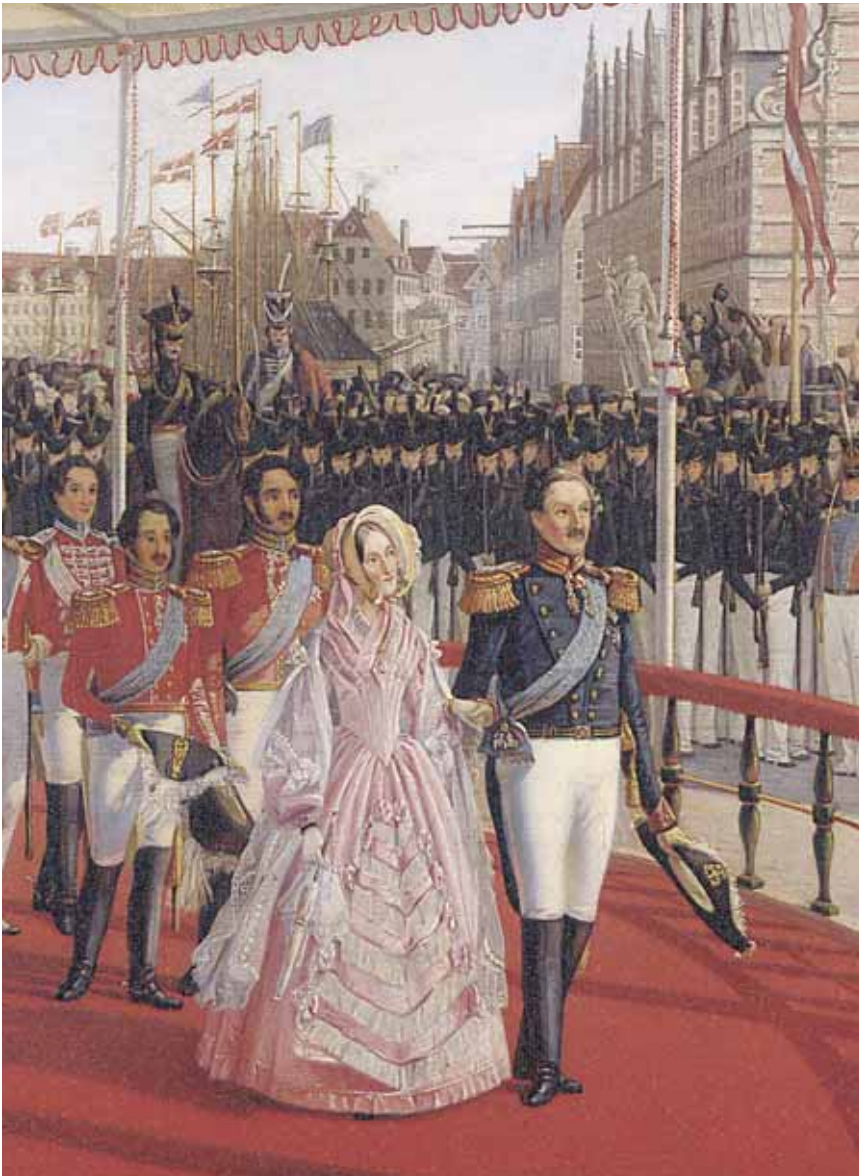

Charlotte Frederikke (Frederiksborg Slot)

Caroline Amalie (Frederiksborg Slot)

Frederik VII

Frederik VII & Caroline Charlottes indtog i København 1841 (Frederiksborg Slot)

Frederik VII (Den Danske Frimurerorden)

Frederik VII levede den 6. oktober 1808 - den 15. november 1863 og blev konge i 1848.

Han var gift første gang med Wilhelmine, som jo var Frederik VI's yngste datter. De blev skilt i 1837 og havde ingen børn.

Han var gift anden gang med Caroline Charlotte Mariane af Mecklenburg-Strelitz. De blev gift i 1841 og skilt i 1846, og dette ægteskab var også barnløst.

Tredje gang giftede han sig til venstre hånd med en balletdanserinde ved Det Kongelige Teater, modehandlersken Louise Christine Rasmussen. De blev gift i 1850, og Louise Rasmussen fik titlen lensgrevinde Danner. Hun oprettede senere Frederik

VII's stiftelser i København og Jægerspris og testamenterede sin formue hertil. De fik heller ingen børn sammen.

Frederik VII opholdt sig ikke meget på Frederiksborg Slot. Dog udbyggede han slotsporten lige efter sit tredje bryllup, så der blev en stor lejlighed med sammenhængende værelser på førstesalen.

I 1849 underskrev han på sin fars sidste råd den nye frie forfatning: Grundloven. Næppe på grund af demokratisk sindelag, men mere fordi politik ikke interesserede ham. Danmark var nu et konstitutionelt monarki, og Frederiksborg Slot overgik til statsejendom.

Frederik VII & Louise Rasmussen med broholmeren "Tyrk". Kongen sidder med Frederik V's danske atlas (Jægerspris Slot)

Frederik VII flyttede i maj 1852 en del inventar fra slottet til Gammel Skodsborg, som han tidligere havde erhvervet.

Frederik VI's enke Marie Sophie Frederikke blev boende på slottet til kort før sin død den 21. marts 1852. Hun var den sidste kongelige, der boede på slottet.

Englændernes besættelse i 1807

Skotterne i Søndermarken (Københavns Bymuseum)

Efter Tilsitfreden den 7. juli 1807 mellem Napoleon og Rusland og i forbindelse med fastlandsspærringen mod England forudsattes det, at Danmark skulle spærre havnene for engelske skibe. Danmark var egentlig indstillet på at tage Englands parti, men englænderne handlede hurtigere end ventet og krævede den danske flåde udleveret. Samtidig sendte England bl.a. en flåde til Sundet, bestående af 46 fartøjer og landgangstropper på 30.000 mand.

Den 16. august landsatte englænderne 16.000 mand syd for Vedbæk, og den 17. august om morgenen var de nået frem til Vibehus. De fortsatte fremrykningen over Jagtvej og Falkonér Allé frem til selve Frederiksberg, hvor generaløjtnant George Ludlow nåede frem med 1. Division og 4.000 mand. Denne divisions 2. Brigade under generalerne Finch og Ward gik i kvarter i Valby og Søndermarken. Her blev

der opslået lejr for de skotske højlandere. På Frederiksberg Slot blev der indkvarteret ca. 60 officerer med general Ludlow i spidsen. Uden for slottet blev der opstillet artilleri på terrasserne og pladsen mellem slottet og Søndermarken. I kammerfurerens værelse blev der placeret to kanoner, og i staldene blev placeret 60-70 heste.

Der blev foretaget en del hærværk, idet forskellige møbler og træværk fra lofter, vinduer og døre blev brugt som brændsel.

Kongens værelser blev dog ikke taget i brug af englænderne, og de satte tilmed vagter uden for dørene for at beskytte disse rum, selvom Christian VII og kronprins Frederik havde forladt slottet i hast tidligt om morgenen den 12. august 1807.

Frederiksberg Slot og Søndermarken blev anvendt til indkvartering og lejrområde. Under Københavns bombardement den 2.-7. september 1807 var der som led i

omringningen af København opstillet kanoner nede i Runddelen. Disse deltog i beskydningen af København.

Ud over Alleenberg og Sommerlyst lå der dengang kun fire huse på Frederiksberg Allé. Beboerne her havde hovedkuls forladt husene, da englænderne kom. Der var således fri adgang op til Søndermarken for nysgerrige københavnere, og højlanderne blev her et tilløbsstykke. De havde bare, brune ben og var derfor meget populære hos kvinderne.

Den 18. oktober 1807 afmarcherede den skotske garde fra Frederiksberg Slot.

Beboere på Frederiksberg Slot 1852-1868

Adam Gottlob Oehlenschläger

Adam Oehlenschläger blev født den 14. november 1779 i København, hvor faderen var organist ved Frederiksberg Kirke og senere fuldmægtig på Frederiksberg Slot. I 1815 blev faderen slotsforvalter. Oehlenschläger havde således sammen med søsteren Sophie mange barndoms minder fra Frederiksberg Slot.

Efter faderens død ansøgte han i 1838 Frederik VI om at måtte få et værelse på slottet. Kongen overlod ham 1-2 værelser for sommeren. På dette tidspunkt var det 38 år siden, han sidst havde boet på slottet.

Efter hustruen Christianes død boede han i 1840 og 1841 i Slotsforvaltergården (lige inden for Runddelen på højre side) nord for den gamle Prinsens Gård. Han ville gerne være blevet boende, men boligen var lovet ud til en af hoffunktionærerne. Han ansøgte Christian VIII om en bolig, og denne gav ham ved kgl. resolution af 26. marts 1842 lov til at bo i Fasangården resten af sit liv. Her levede han indtil den 20. januar 1850. I 1862 flyttede Sjællands senere

Adam Oehlenschläger (Frederiksborg Slot)

biskop Skat Rørdam ind i Fasangården sammen med sin kone Marie, datter af digteren Carsten Hauch, som boede på Frederiksberg Slot.

“Hvad jeg meest elskede paa Slottet i denne tidlige Barndom, var Livvagten. Jeg havde faaet mig et lille Trægevær, overstrøget med Kønrog; med det stod jeg altid i en vis Afstand fra Soldaterne paa Slotsgaarden og presenterede, efter Officerens Commando. Kronprindsen, siden Frederik VI, saae mig ofte der, oppe fra Vinduet af, og skal engang spøgende have spurgt, da jeg var borte: “Hvor er Adam idag?”

Naar jeg engang imellem turde nærme mig Officeren, og han tillod mig at udtrække sin Sabel og see paa Klingen, følte jeg mig giennembævet af den høitideligste Følelse. Det skionne blanke og blaatanløbne Staalværge forekom mig som en Talisman; hvo der saang den i sin Haand, troede jeg, maatte altid seire og betvinge. Naar Herskabet tog ind om Efteraaret, spillede Livvagten altid den Dag, den gik bort, en anden Marsch, end den sædvanlige. Jeg fulgte bag efter, som om jeg fulgte Liig, og ved Bakken, hvor vi skiltes ad, græd jeg mine modige Taarer.”

Adam Oehlenschläger

Carsten Hauch

Digteren Carsten Hauch (1790-1872) var i 1846 blevet udnævnt til professor i dansk litteratur i Kiel, men oprøret i 1848 bragte ham til København, hvor han blev Oehlenschlägers efterfølger som professor i æstetik. En kort overgang var han meddirektør ved Det Kongelige Teater, men det egnede den verdensfjerne og stille mand sig ikke til.

Da familien i 1848 kom fra Kiel, gav Oehlenschläger dem husly i Fasangården i fire uger. Enkedronningen hørte, hvordan de måtte ligge på madrasser på et vådt gulv, og at dette havde påført dem koldfeber. Hun kaldte Hauch op på slottet og tilbød ham fribolig i stueetagen i fløjen ud mod Zoologisk Have.

På slottet kunne Hauch arbejde i fred

Carsten Hauch (Frederiksborg Slot)

og ro, og han elskede at være der. Det første værk, som han skrev under opholdet på Frederiksberg Slot, var “Søstrene på Kinnakullen”.

Herude på slottet udvikledes kærlighedsforholdene mellem Hauchs døtre og deres fremtidige mænd: Hostrup og Elisabeth, Peter Koch og Mathilde samt Skat Rørdam og Marie.

Hostrup og Elisabeth blev i øvrigt viet i Frederiksberg Slotskirke i 1855, hvor vielsen blev foretaget af Grundtvig.

Mange kunstnere besøgte Hauchs på Frederiksberg Slot, først og fremmest Johan og Louise Heiberg.

Johan & Louise Heiberg

Johan Ludvig Heiberg (Frederiksborg Slot)

Johan Ludvig Heiberg (1791-1860) og Johanne Louise Heiberg (1812-1890) fik i sommeren 1852 stillet nogle gemakker til rådighed som sommerbolig.

Johan Heiberg var digter. Et rejselegat førte ham tre år til Paris, og senere blev han lektor i dansk litteratur i Kiel. Efter nogle år rejste han til København og blev i 1831 gift med Johanne Louise Pätges. Han blev direktør for Det Kongelige Teater, men tog sin afsked i 1856 efter en del kritik.

Hans hustru var skuespillerinde ved Det Kongelige Teater og var her den kvindelige

“Da klang Musiken ofte
fra Terrassen,
Af Uniformer myldred da
På Pladsen.
Ei flagre nu de røde Fjer
På hatten;
Hver Dag den samme Tomhed seer,
som Natten.”

Johan Ludvig Heiberg

hovedkraft. Hun forlod scenen i 1864, og i årene 1867-1874 virkede hun som sceneinstruktør. I en menneskealder var hun midtpunkt i den kreds af fremragende kulturpersoner, som kom i hjemmet.

Johanne Louise Heiberg
(Frederiksborg Slot)

Orla Lehmann

Juristen og politiker Orla Lehmann (1810-1870) boede også på slottet på sine gamle dage. Han boede i rundingen ud mod landevejen. Her skrev han sine erindringer og flyttede siden hen ind til byen.

Umiddelbart efter Frederik VI's død førte han en studenterdeputation til Christian VIII med ønsket om en fri forfatning. I 1848 indtrådte han i Marts-ministeriet og udarbejdede det svar til de slesvig-holstenske afsendere, der gjorde konflikten uundgåelig. Han blev efterhånden klemmt mellem de konservatives frygt for hans fremfusen og de øvriges mistanke til ham som åndsaristokrat. I november 1848 trådte han ud

af regeringen. Han havde dog stor andel i udarbejdelsen af udkastet til Grundloven. I 1861 blev han optaget i regeringen som indenrigsminister som garant for en fast Eiderpolitik, men denne politik led et afgørende nederlag i 1864. Han gik af sammen med ministeriet Hall som en nedbrudt mand.

Orla Lehmann
(Frederiksborg Slot)

Artilleribrigaden

I maj 1854 fik Artilleribrigaden rådighed over ledige lokaler i stueetagen ved bueganene og nogle værelser i mezzaninetagen til indkvartering af en officer, to gifte underofficerer samt firs underofficerer og konstabler.

Sangforeninger og bryggerier

Malersangforeningen ansøgte i maj 1854 sammen med sangforeningen "Dania" om tilladelse til at give fire musikalske underholdninger i slotsgården med henblik på velgørende formål, og kort tid efter blev der indgivet ansøgning om tilladelse til at opbevare øl fra den 1. januar 1855 og til slutningen af sommeren 1855. Øllet blev placeret i den underjordiske gang (poternen).

Den Kongelige Livgarde til Fods

Hestgarden var blevet nedlagt af Struensee i sommeren 1771, og juleaftensdag 1771 drog ca. 60 gardere fra Livgarden til Fods i protest til Frederiksberg Slot, hvor de ville

tale med Struensee, idet han også ville opløse Livgarden til Fods og fordele dem på andre regimente. Men med disse udsigter ville Garden naturligvis hellere afskediges, hvilket Struensee lovede dem, men så vidt kom det heldigvis ikke. Livgarden til Fods vendte tilbage til slottet i 1854 og 1855, hvor Garden fik tilladelse til at benytte 14 værelser i den østlige sidefløjs mezzaninetape og den vestlige sidefløjs beletage som lazaret til øjensygdomme.

Frimurerlogen

Efter oprettelsen af den første frimurerloge i København i 1743 blev logemøderne holdt i forskellige lokaler, idet Frimurerordenen først i 1807 flyttede ind i Ordenshuset i Kronprinsensgade.

Under Frederik VII, der i 1849 havde efterfulgt sin far, Christian VIII, som Frimurerordenens Generalstormester, indførtes det "svenske frimurersystem" i 1855. Ved overgangen til det "svenske system" – et gradsopbygget, kristent ordenssystem, som Den Danske Frimurerorden stadig arbejder efter – havde Frimurerordenen brug for flere og gerne større lokaler til logearbejdet.

Frimurerordenen fik i 1857 tilladelse til at benytte ti gemakker inkl. Riddersalen på Frederiksberg Slot, ..."så længe ingen anden

brug for samme haves ...". I 1862 blev tilladelsen udvidet med de resterende fire gemakker i den østlige tværfloj, således at Frimurerordenen kunne anvende samtlige lokaler i hovedbygningens beletage.

Logerekvisitter, der tidligere havde været anvendt på Frederiksborg Slot, blev flyttet til lokalerne, og den tyske orgelbygger Esaias Compenius' orgel fik Frimurerordenen ligeledes tilladelse til at benytte.

I forbindelse med logearbejdet anvendtes en stadig bevaret trækiste, bl.a. til transport af protokoller, lystager og andre logerekvisitter fra Ordenshuset i Kronprinsensgade. Trækisten er udstillet i Den Danske Frimurerordens Museum i Stamhuset på Blegdamsvej i København.

Frimurerordenens logearbejde på Frederiksberg Slot ophørte i marts 1864, da der blev brug for lokalerne til lazaret.

Aktieselskabet Alhambra

I 1857 fremsendte det tekniske medlem af kontrolkomitéen for aktieselskabet Alhambra ansøgning om tilladelse til benyttelse af Rosen i otte uger for at lade teatermalers C. Hetch male forskellige dekorationer til selskabets teaterbygning på Frederiksberg Allé.

Den Danske Frimurerordens trækiste

Niels Kjørboelling

Niels Kjørboelling var uddannet skolelærer, men i en årrække tilknyttet Haveselskabet. I 1843 udgav han en bog om frilands- og blomstergartneri. Herudover interesserede han sig meget for dyr og især fugle. I 1850'erne legede han med tanken om at

lave en zoologisk have i stil med haver i udlandet, men indledningsvis kun omfattende danske vilde dyr.

Kjørboelling fik fribolig på Frederiksberg Slot i oktober 1859 og boede der indtil oktober 1868.

Kjørboelling døde den 2. januar 1871 som en fattig mand, men han havde lagt grunden til den imponerende zoologiske have, vi ser i dag.

Lazaret

Under den dansk-tyske krig i 1864 blev der i marts 1864 oprettet lazaret (lazaret af 3. linje) i beletagen på Frederiksberg Slot. I månederne april - juli 1864 døde 23 sårede underofficerer og menige, som var indlagt til behandling på lazaretet, hvor der var 350 (senere 500) sengepladser. Den 19. april og efter stormen på Dybbøl (den 18. april 1864) ankom mange sårede til Københavns Hovedbanegård. Civile borgere bar dem op til slottet.

Lazaretet blev nedlagt i juli 1865.

I Frederiksberg Kirke over for Runddelen er der en mindetavle for de Frederiksberg-borgere, der faldt i 1864.

Reserveofficerer

Fra 1862 var Frederiksberg Slot uddannelsesskole for reserveofficerer. Eleverne kunne optages fra det 17. år og skulle gennem praktik gøres til duelige førere i felten.

Under krigen 1864 blev en væsentlig del af Hærens officerer rekrutteret herfra, og uddannelsen var yderst summarisk.

Beboerne i 1868

Da Hærens Officersskole overtog slottet fra den 1. maj 1868, var der i alt 22 lejemaal og friboliger på slottet. Disse blev alle opsagt til oktober-flyttedag 1868.

Frederiksberg Slot efter 1868

I 1864 blev der nedsat en kommission, der skulle undersøge, om slottet egnede sig til invaldestiftelse eller kavalerikaserne. Det gjorde det ikke!

Senere i 1864 fremkom Krigsministeriet med tanker om at anbringe Den Militære Højskole på slottet. Men sagen trak ud. Ministeriet satte så i 1867 fornyet gang i undersøgelserne. Den 19. oktober 1867 fremsendtes indberetningen til ministeriet:

“Det stod fra første øjeblik klart for os, at slottet med sin frie, sunde beliggenhed måtte kunne afgive et fortrinligt sted for den påtænkte officersskole, såfremt dets lokaliteter lod sig afbenytte uden alt for store bygningsforanstaltninger, og at det hele etablisements smukke ydre og elegante og hyggelige indre udstyring måtte kunne indvirke på den tone, der må ønskes på en uddannelsesanstalt for officererne”.

Herefter lod Krigsministeriet undersøge, om Elevskolen eller Skydeskolen For Håndvåben kunne være på slottet sammen med Officersskolen. På baggrund heraf bestemtes det den 29. april 1868, at Officersskolen og Elevskolen skulle være på slottet. Undervisningen skulle officielt begynde den 2. maj med parole den 4. maj 1868. Men istandsættelser medførte, at uddannelsen på slottet først påbegyndtes den 24. juni 1869.

De næste 75 år var i det hele taget vanskelige for slottet. Allerede efter enkedronning Maries død i 1852 og efter de mange friboligordninger og lejemaal begyndte ødelæggelserne og plyndringerne af det før så elegante slot.

Marmor fra alter og gulv i Slotskirken, flere parketgulve samt en del smukke gyldenlæder- og silketapeter førtes til Rosen-

borg, mens andre tapeter, loftsmalerier og kaminindfatninger blev afgivet til Christiansborg. De tilbageblevne loftsmalerier var ved klodset og brutal gasindlægning blevet udsat for overlast, stuklofterne var sværtede af kakkellovnsrøg og lampeos og smuldrede hen.

Langt om længe vakttes en stemning for at standse videre ødelæggelser. I 1895 blev Riddersalen repareret, og i 1918 trådte en kommission sammen og lavede et skrift om slottet med henblik på at synliggøre dette.

Siden hen er det lykkeligvis gået fremad med restaurering og omhu for slottet.

De store restaureringer

Den restaurerede havetrappe

Frederiksborg Slot blev omfattende restaureret i perioden 1928-1932 under ledelse af kaptajn, senere oberst P. Maare, hvilket fik historiker og forfatter Louis Bobé til i 1937 at bemærke: "Frederiksborg Slot, hvis vanrøgtede indre man holdt skjult for fremmede øjne, er nu blevet en seværdighed af første rang".

Den næste større restaurering fandt sted i 1993-1996 med Forsvarets Bygningstjeneste (i dag: Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse) som bygherre. Restaureringen blev efterfølgende belønnet af Foreningen til Hovedstadens Forskønnelse, og det synlige bevis i form af en bronzeplakette er opsat på slottets porthus mod Roskildevej.

Restaureringsarbejderne omfattede restaurering af tagetagerne med vægt på tagene, varme/ventilation til underliggende etager og gulve, som også er loftbærende. Desuden blev facaderne restaureret, mens murene blev pudset op igen efter gamle teknikker, der bevarer bygningens materialer bedst, og endelig kalket med lys fransk okker.

Trapperne mod Frederiksborg Have og mod slotsgården blev istandsat og Slotskir-

ken restaureret indvendigt – og fuldstændigt – så den fortsat fremstår som Danmarks formentlig smukkeste kirke. Slottets flagaltan fik lagt nyt kobbertag samt et dæk lige så holdbart som teak, sådan at en af de flotteste udsigter over København fortsat kan indtages af officersskolens stab og kadetter samt de mange gæster, der besøger slottet.

I 2006-2009 blev Ridehuset (opført 1869) renoveret og indrettet til auditorium og konferencelokaler for Hærens Officersskole og Forsvaret. Projektet blev i 2009 præmieret af Frederiksborg Kommune.

I 2010-2014 blev en længerevarende restaurering af beletagen iværksat. Et projekt, der de følgende par år viste sig langt mere omfattende end forudset. Bl.a. blev betydelige svampeskader i det bærende bjælkelag under gulvene i den østre del af hovedslottet afdækket. De eksisterende parketgulve blev opbrudt og bjælkerne partielt udbedret. Stor forsigtighed måtte udvises under dette arbejde, ikke mindst da bjælkelaget over slotskirken blev eftersat og udbedret, idet det underliggende stukloft og det store plafond-

maleri "Lammets tilbedelse" var fæstnet til etageadskillelsen.

Under arbejdet blev det klart, at beletagens interiør krævede mere end blot en malmæssig vedligeholdelse af vægge, lofter og gulve samt renovering af de elektriske installationer. Helt grundlæggende måtte man tage stilling til, hvilken tidsepoke i slottets 300-årige historie, der naturligt kunne danne udgangspunkt for renoveringen af det efterhånden noget nedslidte interiør, der jo fortsat skulle være ramme om Hærens Officersskoles undervisning.

Bronzeplakette tildelt i 1996

Til venstre: Slottet efter restaureringen

Porthuset efter restaureringen

Beslutningen blev at tage udgangspunkt i den stilperiode, som den bevarede interiørudsmykning afspejlede – med andre ord i barokken – men nænsomt tilpasset hensynet til den fortsatte anvendelse af lokalerne til undervisningsbrug. Da det ikke var muligt at spore gemakkernes fuldstændigt originale udsmykning, er f.eks. farver på nogle vægge og ældre barokmarmorering friere fortolket.

Siden 2016 har et meget stort renoveringsprojekt i Lakajgården, opført 1708-1709, udviklet sig, efter at omfattende råds-kader i vægge og lofter m.m. blev konstateret. I 2018 stod første del – nemlig Hestestalden – klar. Stalden er totalfredet og

forventes alene anvendt til mere uformel brug, men udgjorde i december 2018 også rammen om skolens udnævnelsesgudstjeneste.

Med renoveringen stod det klart, at den samlede bindingsværkskonstruktion, som stalden er en del af, var i en meget dårlig forfatning. Bygningen anvendes som gymnastiksal, idet det gamle høløft over stalden i årtier har fungeret som badeområde for tusindvis af kadetter med heraf følgende vand-sivning og damp. Derfor indgav Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse i 2019 ansøgning til Fredningsstyrelsen og Frederiksberg Kommune om at måtte opføre en ny

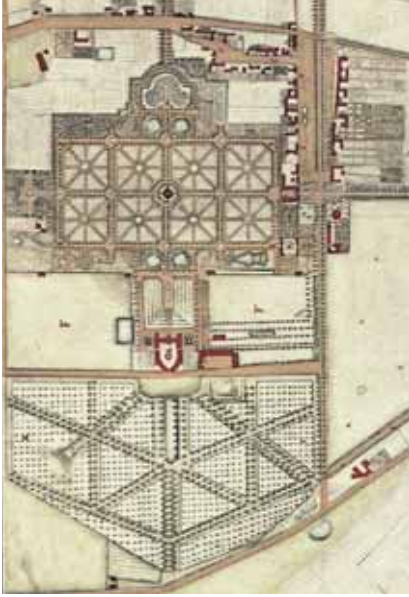
bygning til bad og omklædning og samtidig renovering af den samlede bindingsværksbygning.

Ridehuset, indvendigt. (Foto: Thomas Mølvig · Arkitekt: Exners Tegnestue A/S)

Hestestalden under renovering

Kort 1741

Kort 1880

Luftfoto 2018

Naboerne

Frederiksberg Have

Bønderne på Ny Amager kunne ikke betale deres skat, hvorfor Christian V i 1697 indtog resten af deres jord omkring Prinsens Gård til udvidelse af haven. Efter påbegyndelsen af Frederiksberg Slots opførelse i 1699 blev Prinsens Gård kaldt "das untere Haus" i modsætning til slottet, "das obere Haus".

Frederik IV's prisværdige beslutning om, at slottets have fra starten skulle "indrettes til en offentlig promenade" har været opretholdt lige siden. Kongen havde ikke nogen egentlig havearkitekt, men ingeniørkaptajn H. Scheel udførte på bedste vis kongens visioner.

Det blev en barokhave med otte store

Øverst: Kanalen i Frederiksberg Have

Til venstre: Frederiksberg Slot set fra havesiden - 1756 (Frederiksberg Slot)

kvadratiske afsnit (busketter). Hvert afsnit var opdelt i otte mindre, således at der i alt var 64 busketter, beplantet med høje graner og indhegnet af klippede avnbøgehække. Hertil var anlagt små damme, snorlige hække og flere tusinde træer, bl.a. lindealléer og klippede pyramider af taks. Der var lige gange, vandfald, bassiner og småfigurer. Der var én kanal, nemlig den der stadig går uden om Andeøen. Kronerne på træerne blev klippet firkantede.

I slottets portbygning blev i 1702 placeret en blykasse. Fra brønde i Søndermarken blev den fyldt med vand med henblik på at forsyne fontænen i slotsgården og de to fontæner på havesiden øst og vest for slottet. Systemet var endnu i 1770'erne i drift, men der var ofte problemer med vandforsyningen, og i 1786 brød systemet sammen. Istandsættelsen blev udskudt, men det endte med, at fontænerne blev fjernet, og i 1792 var de væk.

Landskabsarkitekt J.C. Krieger formede jordmasser og skråninger til Frederiksberg Haves kaskadeparti, som blev anlagt i 1720'erne og bestod af en smal kanal i slottets midterakse fra toppen ud for have-trappen og ned mod søerne i haven. Også kaskaden blev sidst i 1700-tallet fjernet.

I 1791 udstedte kongen befaling om at omdanne haven til en engelsk have, og i ca. 1797 gik Marcus Friederich Voigt i gang med omlægningen til den engelske stil, som nu var slået an i Europa.

Først udvidede han haven med et stykke af "Brune Dyrehave". Heldigvis skånedes man havens to hovedårer med de lange lindealléer på begge sider af terrasserne foran slottet. Der blev gennemført store gravearbejder med slyngede kanaler mellem store og små bakker. Kanalerne blev ført hele haven rundt, og foruden Andebakkeøen blev der lavet to mindre øer. På den ene af disse opførtes i 1799-1800 Det Kinesiske Lysthus, hvor især

Ovenover:
Frederiksberg Slot fra havesiden - 1865
(Frederiksberg Slot)

Til venstre:
Det Kinesiske Lysthus (Frederiksberg Slot)

Frederik VI sejler rundt i kanalerne
(Lystbådene i Frederiksberg Have)

Frederik VI's familie nød deres eftermiddagste.

Lige over for vandfaldet udgravede man en grotte (billedhugger Carlo Brenno) og tilførte vand fra en kilde i Brune Dyrehave (rummede brune dådyr). Endvidere opførtes i 1802-1804 en lille arkitektonisk perle, det såkaldte Isis-tempel, senere kaldt Apis-tempel (arkitekt, maler Nicolai Abildgaard). Dettets færdiggørelse blev samtidig højdepunktet i havens udsmykning efter omlægningen.

Oven for den lille sø ved Fasanvej rejstes et schweizerhus (Abildgaard), hvor de kongelige kunne få forfriskninger. Det blev senere gartnerbolig. Neden for bakken skabtes vandpartiet, ca. 42 m langt og 25 m bredt, og de to broer blev bygget.

I 1799 leveredes 12.000 træer og planter alene fra Botanisk Have. Også mange andre planteskoler bidrog med træer, buske osv.

Kronprinsen ville beholde Fasangården som bolig til sin kabinetssekretær, og Voigt dækkede den derfor med et tæt buskads, da den ikke just var køn.

Frederiksberg Have var fra begyndelsen et yndet udflugtsmål for storbyens befolkning. Det blev yderligere forstærket under Frederik VI, der elskede Frederiksberg Slot og Have. Ofte sejlede han sammen med familie og hoffolk rundt i kanalen i sin gondol med baldakin (og ikke i den store båd, han normalt er afbilledet i).

I 1858 afsløredes H.V. Bissens statue af Frederik VI ved indgangen til haven.

I dag er Frederiksberg Have og Søndermarken under Slots- og Kulturstyrelsens administration og kyndige pasning.

Søndermarken

Under anlæggelsen af Frederiksberg Have tog man også fat på Søndermarken, der på det tidspunkt blot var en græsmark. Søndermarken blev en klippet og symmetrisk fransk paradehave med tre lange, lige og tætklippede alléer, der strålede (i form af en gåsefod) ud fra centrum over for slottet, og med symmetriske sidealléer i tilslutning hertil.

Søndermarken var oprindeligt bestemt til at være offentlig tilgængelig, men på grund af dens forfald blev den lukket for publikum. Ved ansøgning kunne man låne en nøgle. Haven blev betragtet som kongens eget domæne og blev først åbnet for publikum efter enkedronning Maries død i 1852. Tidligere havde området huset Skydeselskabet i Søndermarken (hoffets folk, som skød med flitsbuer).

Voigt tog fat på ændringen af Søndermarken i sommeren 1782. På fem år skabte han det anlæg, som tilnærmelsesvis findes i dag, og hvor han beholdt to af de oprindelige alléer. I den nye engelske stil blev der også her bygget lysthuse, en eremitbolig, et kinesisk lysthus, et norsk hus, et rundt søjletempel og en kildegrotte.

Søndermarken var også stedet, hvorfra man helt fra begyndelsen hentede vand til fontæner og kaskader. I en længere periode forsynede man blybeholderen i porthuset med vand fra brønde, der var gravet herovre. Det blev pumpet op ved hjælp af et hestefirspand.

I 1765 etablerede man det første åbne

Det åbne drikkevandsreservoir - 1864 (Frederiksberg Slot)

Vandtårnet i Søndermarken - 1865 (Frederiksberg Slot)

og aflange vandbassin i Søndermarken, som også forsynede kaskaden i Frederiksberg Have via blybeholderen i Porthuset.

Blybeholderen blev sandsynligvis fjernet sidst i 1700-tallet, og bassinet i Søndermarken blev tildækket.

Vandbassin i Søndermarken i nutidigt perspektiv

Cisternerne

I 1856 begyndte man etableringen af en ny vandforsyning, som stod færdig i 1859. Dette var nu alene med det formål at skaffe drikkevand.

Reservoiret blev bygget som et sammenhængende bassin, der ikke var overdækket, men indhegnet af et dekorativt smedjernsgitter. Det blev forsynet med et springvand i midten til at bryde den store overflade. Øst for dette springvand opførtes endvidere et vandtårn.

Af hygiejniske grunde overdækkede man i 1889 bassinet og anbragte herefter et springvand oven på dette. Reservoiret blev delt i tre lige store rum, så eventuel forgiftning ved smitte eller sabotage af vandet kunne begrænses mest muligt.

Hvert rum er 1440 m² stort og 4 meter dybt med mulighed for en vandstand på 3,7 meter. Efter at have været i brug konstant i mere end 100 år blev hele reservoiret tømt i 1981.

Væggene i de underjordiske rum er af kraftige granitblokke, mens de mange symmetriske søjler er bygget op af røde

mursten og mørtel. Betongulvet har en bred rende, bestemt til at tage de sidste rester af vand ved aftapning. Langs væggene ses skrånende sider med midtplacerede sluser, hvor vandet kunne lukkes henholdsvis ind og ud.

Loftets hvælvinger er udført i formstøbt beton – et materiale, hvis egenskaber i de år blev gjort til genstand for mange undersøgelser – ikke blot her, men også på de københavnske søforter og militære fæstningsanlæg på land.

I dag er der anlagt et cirkulært, åbent vandbassin med springvand på plænen.

I forbindelse med at København var europæisk kulturhovedstad i 1996, blev Cisternerne genopdaget som kultursted. Under jorden over for Frederiksberg Slot gemmer sig således en verden, som i mange år har været næsten ukendt, og som nu er åben for offentligheden. I 2001 åbnede Cisternerne som Museet for Moderne Glas-kunst under ledelse af gallerist Max Seidenfaden, og i den forbindelse blev de to glaspyramider og trappenedgange etableret.

Frederiksborgmuseerne overtog stedet i

2013 og skabte en unik identitet, som tager udgangspunkt i stedets arkitektur, stemning, historie og helt særlige klima. I de 4.320 underjordiske kvadratmeter er rumklangen 17 sekunder, der er intet dagslys, luftfugtigheden er tæt på 100%, og temperaturen svinger mellem 4°C og 16°C.

Hvert år inviterer Cisternerne en internationalt anerkendt kunstner eller arkitekt til at skabe en udstilling særligt til de underjordiske rum – en udstilling i stort format, der spiller sammen med og understreger Cisternerens unikke karakter. Når mørket og det kolde fugtige klima i Cisternerne indhyller en, ser man ikke bare på kunsten; man er fuldkommen omsluttet af den.

De kunstprojekter, der udfolder sig i Cisternerne, er stedsspecifikke og kan ikke opføres noget andet sted i verden, hvilket betyder, at Cisternerne får besøg af op mod 100.000 gæster hvert år og har placeret sig på internationale top-10-liste over steder, man skal besøge i hovedstaden.

Zoologisk Have

Efter et besøg i Berlin Zoo i 1851 skrev ornitolog Niels Kjørboelling i begyndelsen af juni 1859 til Kong Frederik VII og anmodede om at måtte anlægge et lille menageri i Frederiksberg Have vest for Frederiksberg Slot. Indenrigsministeriet, der administrerede de tidligere kongelige besiddelser, efterkom på vegne af kongen den 30. juli 1859 Kjørboellings ønske. En lysthave, der lå vest for Frederiksberg Slot, "Prinsesse Vilhelmines Have", blev af overdirektoratet for de kongelige haver overladt til Niels Kjørboelling i ti år, endda uden lejeafgift. I løbet af ingen tid blev nogle simple bure tømret sammen, og Københavns nye attraktion slog portene op den 20. september 1859. Den nye Zoo var ikke større end 4.000 m² – et område, der svarer til det nuværende areal, hvor restauranten og restaurationspladsen ligger. Tretten år senere havde Zoo også fået overdraget den anden lysthave, "Prinsesse Carolines Have", samt et tilstødende område, der dengang blev betegnet "Planteskolen".

Dyrebestanden, Kjørboelling kunne præsentere for Havens første gæster, var ikke særlig imponerende: Ørne, ugler, høns, ænder, kaniner, en ræv i en lænke, en sæl i et badekar og en skildpadde i en spand. Foruden de levende dyr kunne publikum også se Kjørboellings private samling af

Zoologisk Have med tårnet i baggrunden

udstoppede fugle, som var opstillet i en lille træpavillon. Pavillonen var oprindeligt et lysthus, der stod i den lille have, og Kjørboelling indrettede det til Havens første serveringssted, et primitivt konditori.

Niels Kjørboelling var direktør for sit menageri, til han døde i januar 1871. I løbet af 11 år var den lille Zoo blevet et populært islat i det københavnske kulturbillede, næsten på højde med Tivoli. Niels Kjørboellings søn overtog posten som direktør for den lille have, der nu var tre gange så stor, som da den åbnede – 1½ ha.

Selvom Zoo gennem de første år var vokset i såvel størrelse som i dyrebestand, stod det klart for den nye direktør, kongen

samt en gruppe af indflydelsesrige borgere, at Haven ikke havde nogen fremtid som privatejet familieføretagende. For at sikre Zoo's fortsatte eksistens og højne standarden blev familiefirmaet omdannet til et aktieselskab i oktober 1872. Som en del af aftalen blev Zoo endnu engang udvidet med et stykke af Frederiksberg Have, så haven i alt fyldte omkring 7 ha.

Tårnet i Zoo er fra 1905 og med en endnu bedre udsigt end fra taget af Frederiksberg Slot. Om dette sagde direktør i Zoo, Julius Schjøtt, ved opførelsen: "Naar man til Taarnets Plads har valgt Partiet mellem Svømmeparken og Roskildevejen, er det, fordi det er Havens højeste Punkt og saa nær op ad Slottet, at dette ikke kan betage den fri Udsigt. Endelig er Taarnet her synligt baade fra Roskildevejen og fra Frederiksberg Have og saaledes en kraftig Reklame".

De små haver på Pile Allé

Øst for slottet ved foden af bakken ligger de små haver. På disse grunde var der oprindelig opført boliger til slottets materiel-snedker, slotsvægterne og materielkuskene. Husene er formentlig bygget i slutningen af 1700-tallet. Tre af disse har overlevet: Hansens Gamle Familiehavn på Pile Allé 10-12, M.G. Petersens Familiehavn på Pile Allé 16 og Krøgers Have på Pile Allé 18.

Disse blev oprindeligt kaldt "pustehørene", da det var meget smalle haver.

Frederik VI knyttede en bevilling til

disse funktionærboliger, så folkene kunne tjene lidt ekstra. Haverne var blevet et tilfølsstykke for byboerne inde i København, og de kunne så slå sig ned her med madkurven. Fra fine vandmaskiner af kobber kunne der købes varmt vand, og endvidere kunne der lånes kopper til de medbragte kaffebønner, te og sukker.

Den 15. maj 1813 fik en italiensk billedhugger Taddey af kongen tilladelse til at opslå et telt eller lignende i Frederiksberg Slotshavn, "for deri at falholde Refraichissements for de spadserende". Men der måtte

Indgangen til en af de små haver på Pile Allé

Et kig ind i Krogers Familiehave

ikke serveres øl eller brændevin for den simple klasse af almuen!

Slotsgartner Peter Petersen skulle anvise Taddey og hans kollega Bernardo Brilly et sted i haven, hvor de kunne anlægge konditoriet (sted til små anretninger). Det blev der, hvor Josty ligger i dag.

De opførte en træpavillon i form af et tempel og gik i partnerskab med den schweiziske konditor Johan Caber Monigatti. Frederik VI og prinsesserne var ofte nede og høre, hvordan "søjningen" var. Der

blev endvidere ofte afholdt harmonikoncerter ved pavillonen.

Det var i virkeligheden slotsgartner Petersens gamle idé om et tilflugtssted på Andebakken for havens besøgende, der gik igen på en lidt anden måde.

I februar 1825 købte den schweiziske konditor Anton Joss (heraf navnet Josty) pavillonen af Taddeys arvinger. Den var i familiens besiddelse frem til 1937 (med en afbrydelse i 1840'erne).

Den nuværende bygning er fra år 1900.

Det Kongelige Danske Haveselskabs Have

Så er ringen ved at være sluttet. Haveselskabet har til huse i en bygning af den tidligere Prinsens Gaard, hvor hovedbygningen og dele af længerne nedbrændte i 1753.

Frederiksberg Runddel var midtpunkt i den gamle hollænderby, som nedbrændte i 1697.

Det Kongelige Danske Haveselskab blev stiftet i 1830 af oberst F.J. d'Origny, og omkring 1880 rykkede selskabet ind i de gamle længer. Den meget smukke have er anlagt af havearkitekt Flindt i 1880'erne.

Brøndsalen i haven blev bygget af Maglekilde-Frederiksberg Brøndanstalt i Allégade ca. 1885, og haveselskabet overtog denne i 1905. Den bruges i dag til ud-

*Ovenover:
Frederiksberg Have set fra indgangen ved Runddelen - 1786 (Frederiksberg Slot)*

*Til venstre:
Haveselskabet har i dag til huse i dele af den gamle Prinsens Gård (Foto: Otto Petersen)*

stillinger og andre begivenheder. Paradehuset i haven er ligeledes fra 1880'erne.

Selskabet har endvidere rådighed over 82 medlemshaver (fra ca. 1915).

Det Kongelige Danske Haveselskab og området her vil være et naturligt udgangspunkt for turen gennem denne bogs historie.

Hærens Officersskole

Officersuddannelsen siden 1713

Officersuddannelsen i Hæren kan dateres tilbage til 1713, hvor Frederik IV ved kongelig resolution indstiftede Landkadetakademiet.

Landkadetakademiet var ikke, hvad vi i dag forstår ved en officersskole, men en skole, hvor drenge modtog hele deres skoleuddannelse. Først herefter påbegyndtes den praktiske militære uddannelse. Fra 1783 fik akademiet flere militære fag, og i 1788 blev det anerkendt som egentlig militær institution med egen fane.

Akademiets domiciler lå inden for Københavns volde: Indtil 1720 lå det på Nytorv, indtil 1767 i Operahuset i Bredgade, derefter i det Brockdorffske Palæ på Amalienborg for endelig at flytte tilbage til Operahuset i 1788.

Akademiets fik i 1800-tallet en alvorlig nedgangsperiode, og den 1. oktober 1861 blev det – kun tre år før nederlaget til Preussen – nedlagt.

Med Hærløve af den 6. juli 1867 blev Hærens Officersskole oprettet den 1. maj 1868. Indledningsvis med midlertidigt ophold i Operahuset (igen) og fra den 1. maj 1869 på det i mellemtiden klargjorte Frederiksberg Slot, hvor Hærens Officersskole siden har været placeret.

Samtidig nedlagdes Den Militære Højskole og blev en del af den højere militære uddannelse på Hærens Officersskole. Med den nye officersskole flyttede også Hærens Elevskole ind. Den gav 14-16-årige drenge en fireårig uddannelse til faste underofficerer. Oprindeligt var det kun til artilleriet og ingeniørtropperne, men efterhånden til alle våbenarter. Skolen blev oprettet i 1816 og nedlagt i 1919.

Officersuddannelsen siden 1868

Siden officersskolens første chef, oberst J.F.M. Ernst (1868-1870), lod skolen dele op i Yngste klasse, Næstyngste klasse, Næstældste klasse og Ældste klasse, har skolen og

officersuddannelsen undergået en række ændringer og reformer. Det er typisk sket i forbindelse med forsvarskommissioner, hærlove mv. Helt overordnet kan skolens organisation og uddannelse betragtes i lyset af samfundets udvikling og den sikkerhedspolitiske situation, som Danmark til enhver tid befinder sig i. F.eks. blev der i 1924 kun uddannet seks officerer, hvilket formentlig skyldtes fraværet af en krigstrussel, mens udnævnelsen af 125 officerer i 2013 understregede Danmarks store militære engagement rundt om i verden, herunder særligt i Afghanistan.

Under oberst Ernst varede officersuddannelsen i alt fem år, men den viste sig snart at være for lang til at kunne tiltrække elever til officersskolen, hvorefter den blev gjort kortere, blandt andet ved at reducere tiden afsat til praktik. Siden har reformerne været så mange, at de ikke kan gengives fuldt ud i denne bog. Se figuren side 70.

Officersuddannelsen efter 2. Verdenskrig

Ved forsvarsordningen i 1951 blev Frederiksberg Slot indtil 1962 ikke alene benævnt Hærens Officersskole, men ”Skolerne på Frederiksberg Slot”, hvilket indbefattede det nye Forsvarets Gymnasium, Officersklassen samt Hærens Fenrikskole, der i øvrigt i 1962 blev til Hærens Specialofficersskole. Samti-

Hærens Elevskole

digt blev den højere militære uddannelse igen udskilt i det nyoprettede Forsvarsakademiet, hvis formål blev at give alle tre værnsofficerer en videregående militærvidenskabelig uddannelse.

Det var også i 1951, at betegnelsen ”kadet” blev indført på Hærens Officersskole. Betegnelsen havde siden 1861 kun været anvendt på Søofficersskolen.

Uddannelsens samlede varighed skulle være 3 år. Officerer af specialgruppen blev uddannet på Frederiksberg Slot ved Hærens Specialskole, der var underlagt samme chef og stab som Hærens Officersskole.

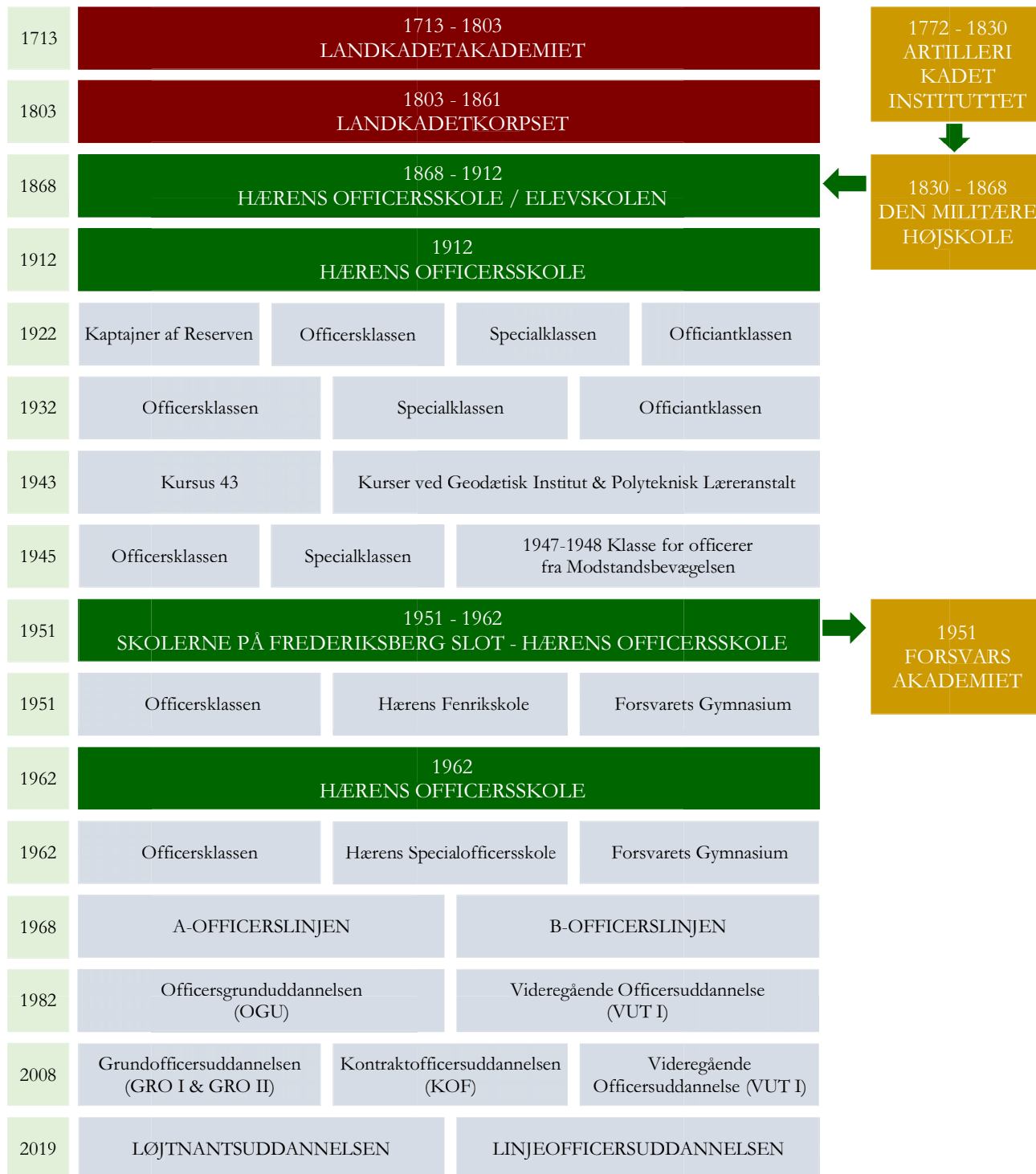
Det sidste hold specialofficerer blev ud-

Den til Forsvaret med de		Kongelige Jærpostler privilegerede	
Berlingske politiske og		Avertissements-Tidende.	
Nr. 92.		Tirsdagen den 21. April.	
1868.		1868.	
<p>Af de ved Skolen nu ansatte Lærere afgaae Premierlieutenanterne C.M.C Schultz af 1ode og J.G.E Hertzog af 4de Batl. samt underofficererne, med Andtagelse af Sergeant Kroger af 4de Batl., til Tjeneste ved deres Afdelinger den 1ode d.M. De Skolen tildeelte Militairarbejdere afgaae til Tjeneste ved Militairarbejderdepotet den 15de d.M. Det øvrige ved Skolen ansatte Personale afgaaer ved dens Ophævelse til Tjeneste ved deres Afdelinger.</p> <p>Ved Officersskolens næstældste og ældste Klasse blive følgende Lærerpøster at besætte den 1ste Juni</p>		<p>d.A., nemlig: I Krigskunst i næstældste Klasse, i Artilleri og Vaabenlære i næstældste Klasse og i Gymnastik og Vaabenbrug i næstældste og ældste Klasse.</p> <p>De, der maatte attraae disse Lærerpøster, have inden den 1ste d.M. derom at indsende Ansøgning til Krigsministeriet.</p> <p>Om Honorarene for Overtagelsen af disse Lærerpøster vil Bestemmelse først blive tagen, naar Officersskolens Lønningsforhold ere ordnede ved Lov.</p> <p>Hærmere Oplysninger om de Fordringer, der ville blive stillede til de vedkommende Lærere.</p>	

Lærerpøster til besættelse 1868

Officersuddannelserne gennem tiden

Denne oversigt indeholder de grundlæggende officersuddannelser, som Hærens Officersskole har haft ansvar for, herunder en række uddannelser, der ikke længere findes.

nævnt i 1969. Herefter indførtes betegnelsen officerer af B-linjen, som blev uddannet over 2 år på Hærens Officersskole.

Loven om forsvarets personel fra 1969 indførte kategorien A-officerer med en uddannelse på ca. 3½ år på Hærens Officersskole. Adgangskravet var matematisk studentereksamen. Sidste hold A-officerer blev udnævnt i 1986.

Nu gik man fra A- og B-officerer til enhedsofficerer med ca. 2½ år på Hærens Officersskole i forbindelse med en officersgrunduddannelse. Efter ca. 5-7 års tjeneste fortsatte man som officer på en videregående officersuddannelse på ca. 1½ år.

I 1992 gennemførtes endnu en justering af begge uddannelser, så varigheden herefter blev henholdsvis 3 år og 1½ år.

I 2008 indførtes en ny, mere fleksibel grundofficersuddannelse, som var opdelt i 2 moduler på henholdsvis 16 og 19 måneder. Sideløbende oprettedes en ny kontrakt-officersuddannelse på 11 måneder.

Elever og kadetter

Indtil 1951 anvendtes betegnelsen elever, hvorefter kadetter delvis blev indført, idet kadet i Hæren betegnede en kommende officer, der skulle uddannes til at være "... næstkommanderende ved underafdelinger, førere af underafdelinger og medarbejdere i afdelingsstabe." Definitionen understregede kategoriseringen af officerer, hvoraf kun officersklasserne havde mulighed for at nå de højeste militære grader og stillinger i Hæren, mens uddannelsen af officianter (indtil 1932), fenrikker (indtil 1962), specialofficerer (indtil 1969) og officerer af B-linjen (indtil 1982) sigtede mod ledelsesansvar på

lavere niveauer. F.eks. modtog eleverne af B-linjen 2 års uddannelse på baggrund af en tilfredsstillende realeksamen, mens kadetterne på A-linjen modtog 3½ års uddannelse på baggrund af en matematisk studentereksamen.

Fra 1983 ophørte ordningen med A- og B-officerer, og en fælles officersgrunduddannelse blev indført, hvorefter alle på uddannelsen bliver benævnt kadetter.

Efter endt uddannelse udnævnes kadetterne til premierløjtnanter.

Officersklassen 1868

Hold Storrud 2018

Hendes Majestæt Dronningen inspicerer skolens kadetter i 2018 (Foto: Forsvaret)

Seneste reform af uddannelsen

Den seneste reform af officersuddannelsen fra 2016 er markant på flere måder. Den skærper blandt andet kravet til ansøgerne, der, hvis de kommer uden forudgående militær uddannelse, skal have en bachelorgrad fra universitetet, mens sergenter fra geledet skal have mindst fire års erfaring inkl. en toårig akademiuddannelse.

Konsekvensen er, at kadetterne i dag fremstår mere uddannelsesparate, hvilket har ført til en reduktion i uddannelsestiden. Samtidig har optagelsesprøven til officersuddannelsen i store træk været den samme i årtier med fokus på ansøgerens lederpotentiale, personprofil og uddannelsesparathed.

Nye og gamle fag

Med reformerne har også fagene ændret sig over tid med faget "krigskunst" som et gen-

Faldskærmskursus

nemgående element sammen med den fysiske træning. Krigskunst er dog i dag opdelt i fagene taktik, ledelse og føring. Samtidig er fag som matematik, kemi, fysik og landmåling kommet og gået. Sidstnævnte findes dog stadig i form af orienteringsløre og orienteringsløb, om end brugen af kompasser delvist fortrænges i takt med, at moderne

GPS-teknologi vinder stadig større indpas.

Tilsvarende er generationer af officerers tid ved terrænbordet i høj grad afløst af computersimulation af de taktiske planer, hvor fjenden i øvrigt ikke altid opfører sig lige så hensigtsmæssigt, som når kadetten selv styrede ham ved terrænbordet.

Undervisning i statskundskab i Riddersalen

Siden 1990'erne har de gennemgående fag på skolen været:

- Taktik med støttefagene ildstøttetjeneste, ingeniørtjeneste, logistik, føringsstøtte og krigens love
- Fysisk træning
- Statskundskab og krigshistorie
- Ledelse

- Faldskærms- og patruljekurser ved Jægerkorpsset
- Forvaltning
- Sprog, i dag dog kun engelsk, tidligere suppleret med tysk eller fransk
- Militær lederudvikling, der i dag kaldes militær dannelse
- Føring

Ovennævnte fag bygger oven på kadetternes forudgående sergent- og i nogle tilfælde oversergentuddannelser, der blandt andet dækker uddannelseslære, skydning, eksercits og andre grundlæggende færdigheder.

Et mere kuriøst fag, der udgik i 1937, var ”kommandostemmens brug”.

Styrketræning

Terrænbordet

Kadetterne afholder hvert år motionsløbet ”Hærlobet” til støtte for veteransegen

Hærens Officersskole i krig

I. Verdenskrig

Krigen påvirkede første gang officersskolen i 1914-15, da undervisningen blev afbrudt, efter at regeringen i forbindelse med 1. Verdenskrigs udbrud indkaldte og formerede sikringsstyrken, og Hæren i den forbindelse lagde beslag på skolens befalingsmænd, militære lærere og elever.

Om end uddannelsen blev genoptaget i 1915 medførte indkvartering af fodfolksafdelinger mv., at eleverne ikke som hidtil kunne indkvarteres på skolen. Først i 1917 normaliseredes forholdene.

I forlængelse af krigen og Genforeningen i 1920 endte i øvrigt det store "Genforeningsflag", der havde vajat på Kongeskansen på Dybbøl Banke under Genforeningsfestlighederne, på Hærens Officersskole. Her hænger det den dag i dag i buegangen over Porthuset. Flaget blev overrakt af formanden for De Samvirkende Danske Forsvarsbroderskaber, oberst Knud Østergaard.

Besættelsen

Efter besættelsen den 9. april 1940 fortsatte undervisningen på slottet, og arbejdet fandt sted med større alvor og med dybere perspektiv end måske nogensinde tidligere.

Skolens virksomhed ophørte dog den 29. august 1943, da den tyske besættelsesmagt iværksatte en afvæbning af Hæren og Søværnet og i den forbindelse anvendte slottet som opsamlingssted for de befalingsmænd, der i de foregående timers razzia var blevet taget af værnemagten.

Skolen overgav sig efter regeringens generelle ordre, og elever og personale blev ført til Idrættshuset for senere at blive anbragt på Marienlyst og i Hornbæk den 29. august 1943. På kongens fødselsdag den 26. september 1943 blev slottet atter frigivet, og kort efter blev de tilbageholdte officerer og befalingsmænd hjemsendt.

Fra den 1. oktober 1943 til den 1. februar 1944 blev de arkiver, der tilhørte Hærens afdelinger, flyttet fra kaserne til slottet og opmagasineret der. Bortset fra et eftersyn i Slotskirken i foråret 1944, hvor tyskerne ledte efter våben bag alterbordet, blev slottet efter den 26. september 1943 forskånet for yderligere besøg af tyskerne.

For at officersuddannelsen ikke skulle gå helt i stå, oprettede Krigsministeriet "Kursus 43", der fra den 1. december 1943 og i civil blev gennemført på Øregaard Kaserne i Hellerup. Kurset afsluttedes den 30. november 1944.

Ved krigens afslutning rykkede Friheds-

"Kursus 43" på udrykning til Møn

bevægelsens 4. Bataljons Afsnit 5 ind på slottet, og senere opslog chefen for Den Danske Brigade og hans stab hovedkvarter på Frederiksberg Slot. Her blev blandt andet Ridder salen indrettet som skrivestue, mens chefen for brigaden fik kontor i lokalet vest herfor.

Skolen genoptog sin virksomhed den 1. oktober 1945, og den 5. november 1945 mødte ældste afdelinger, yngste afdelinger og officiantklasserne igen.

I forlængelse af modstandskampen oprettedes endvidere i 1947 en særlig officersklasse for tidligere frihedskæmpere.

Officersklassen for tidligere frihedskæmpere 1947

Skolens mærke

Hærens Officersskoles mærke blev taget i brug i 1949 og bæres af alle kadetter, elever og militære lærere. Hovedmotivet er en ringkrave, som stammer fra tiden, hvor soldaterne bar brynjer. Indtil 1700-tallet blev ringkraven båret i en rem om halsen og uden på uniformen som officersdistinktion. Senere afløstes ringkraven af de nugældende gradstegn.

I ringkraven er Frederik IV's navnetræk. Det var i denne konges tid, at officersuddannelsen i Danmark påbegyndtes (1713), men dog ikke på Frederiksberg Slot, som på den tid var beboet af kongefamilien. Bag ringkraven findes to krydsede kadetkårder, som var officerens personlige våben indtil midten af 1800-tallet, hvor det blev afløst af sablen. Øverst findes den danske enevældes kongekrone.

Det håndmalede mærke fra denne bogs originaludgave.

Skolens mærke anvendes af Hærens Officersskole, men kendetegner også Frederiksberg Slots Garnison. Mærket bæres i baretten og på udgangsuniformen af skole-

Skolens mærke blev i anledning af 150-årsdagen for skolens oprettelse rentegnet i 2018 af major Jan Bartold.

chefen samt af de kadetter, der endnu ikke har et regimentstillørsforhold. Stab og lærere samt kadetter fra Hærens regiment er bærer mærket på venstre brystlomme.

Den Kolde Krig

2. Verdenskrig blev relativt hurtigt afløst af Den Kolde Krig, hvor det danske officerskorps opstillede og uddannede dækningsstyrken og mobiliseringsstyrken, der efter endt værnepligt i tilfælde af krig skulle indkaldes. Uanset at truslen om en total og brutal krig i perioder var høj, var perioden også stabil på den måde, at truslen var entydig og officersuddannelsen derfor fokuseret mod forsvaret af Danmark over for Warszawapagten.

En markant udvikling var optagelsen af de første fire kvinder på officersuddannelsens B-linje i 1974 og den første kvinde på A-linjen året efter.

Nye krige

Med Murens fald i 1989 og de første større danske engagementer på Balkan og siden i Afghanistan, Irak m.fl. er officersuddannelsen løbende blevet tilpasset. Særligt indsættelserne i Afghanistan har påvirket officers-

uddannelsen. Det skyldes blandt andet, at kampene i særdeleshed blev kæmpet på delingsniveauet, hvor de unge delingsførere, kort efter at de forlod skolen, skulle stå deres prøve som førere, og at kampene kostede mange både sårede og døde.

For skolen betød det blandt andet, at der blev lagt yderligere vægt på uddannelsen i taktik, føring og fysisk træning. Fordi krigen varede længe nok, og fordi der blev behov for at forstå det nye fænomen ”oprørsbekæmpelse”, ændredes også lærernes kompetencer og dermed også grundlaget for skolens undervisning. Det blev blandt andet muligt at ansætte krigsvante lærere, der kunne kombinere teorier og doktriner med deres egne erfaringer fra felten, hvilket selvsagt løftede og professionaliserede undervisningen. Samtidig kunne flere kadetter også byde ind med deres krigserfaringer.

Med krigene efter Murens fald opstod også en langt mere kvalificeret diskussion af Danmarks sikkerhedspolitik i officerskorpset og blandt kadetterne, der som officerer skulle kunne svare på spørgsmålet ”hvad laver vi i Afghanistan” over for deres soldater og disses familier.

Den nye viden, den nye dynamik og de nye erfaringer, der er inddraget i undervisnin-

To officerer udpasserer vagten (1962). (Foto: Forsvaret)

gen, har styrket skolen og Hæren markant – og både Hæren som sådan og Hærens officerskorps fremstår da også betydeligt stærkere og mere professionelt i dag end for 30 år siden.

Nye tider

Med Ruslands invasion af Krim i 2014 og den reducerede indsættelse af Hærens enheder i oprørsbekæmpelse, f.eks. i Afghanistan, er opmærksomheden i undervisningen i disse år igen rettet mod klassisk og regulær krigsførelse. Modstanderen forventes også at optræde mere traditionelt end de oprørere, som Hæren har bekæmpet langt fra Danmarks grænser.

Alligevel er situationen ikke den samme som under Den Kolde Krig. Først og fremmest fordi en mulig krig ikke forventes udkæmpet i Danmark, men øst for Østersøen. Herudover fordi Rusland med brugen af mindretal i Ukraine kombineret med militære enheder, der ikke entydigt identificerer sig som russiske, har vist, at krig i dag fortsat bliver mere og mere kompliceret.

I det perspektiv er officersuddannelsen fortsat fuld af udfordringer, og der er ingen lette løsninger.

Skolen som erindringssted

Med kampene på Balkan, i Afghanistan og Irak mv. har Hæren og Hærens officerskorps deltaget i nogle af de største og farligste militære indsatser siden 1864, hvilket selvsagt ikke må gå upåagtet hen. Det gør det heller ikke. Først og fremmest står erindringerne og ikke mindst erfaringerne fra krigsindsatserne skarpt og klart i undervisningen i taktik, ledelse og føring samt generelt i erindringen hos Hærens krigserfarne officerskorps, herunder hos mange af kadetterne. Imidlertid vil denne viden og hukommelse aftage med tiden under indtryk af nye, mulige typer af krige.

Der er således også behov for at illustrere krigsindsatsen yderligere, nemlig i form af billeder og malerier og i historier, der er fortalt af dem, der oplevede krigen. Derfor suppleres den indtil nu på slottets vægge dominerende historie om De Slesvigske Krige og 1800-tallets generaler med historien om krigen efter Murens fald i 1989 og frem til i dag, hvor der igen synes at være et skifte i tiden.

I 2016 ophængtes tre malerier fra henholdsvis Balkan, Afghanistan og Irak i ”Korpsånden”, der er det nye navn på det gemak på Frederiksberg Slot, der fremover skal danne rammen om en permanent fremstilling af, hvad det vil sige at være officer. I ”Korpsånden” er også etableret en fotovæg med billeder af faldne officerer og befalingsmænd fra officersskolen fra 2. Verdenskrig og frem. I 2019 blev tillige en ny permanent ud-

stilling af malerier fra Afghanistanindsatsen indviet i buegangen mod Roskildevvej.

Sammen med de mange holdfotos, der pryder skolens Vestre og Østre Gallerier, skal malerierne minde kadetter og lærere om, at officersskolens betydning og historie rækker langt ud over den enkelte, og at kadetterne ikke alene træder ind i en række, men at de også står på skuldrene af officerer før dem.

Anker, Bennike, Paludan-Müller, Storrud, Damholt, Pløger

Som en understregning af officersskolens brug af historien til at præge kadetterne har det helt tilbage fra Den Kolde Krigs tid været kutyme at navngive kadetholdene efter officerer, der har udmærket sig i kamp. Indledningsvis dominerede navne på officerer fra De Slesvigske Krige og 2. Verdenskrig, men med Afghanistan er nye navne kommet til.

I dag (2019) anvendes følgende navne for årgangene: Anker, der som premierløjtnant udmærkede sig under kampene ved Dybbøl i 1864, og hvis billede er anbragt på det tyske sejrsmonument i Berlin som en anerkendelse af hans modstand. Bennike og Paludan-Müller, der som henholdsvis premierløjtnant og oberst faldt i kamp mod tyskerne under besættelsen, samt Storrud, Damholt og Pløger, der som henholdsvis major, kaptajn og premierløjtnant faldt i Afghanistan.

Officersskolen og Frederiksberg Slot i dag

Siden 2014 har Forsvaret samlet officersuddannelserne under Forsvarsakademiet, herunder Hærens Officersskole. Med Forsvarsforliget 2018-23 er Frederiksberg Slot ej heller alene til brug for Hærens Officersskole, men hjemsted for flere enheder.

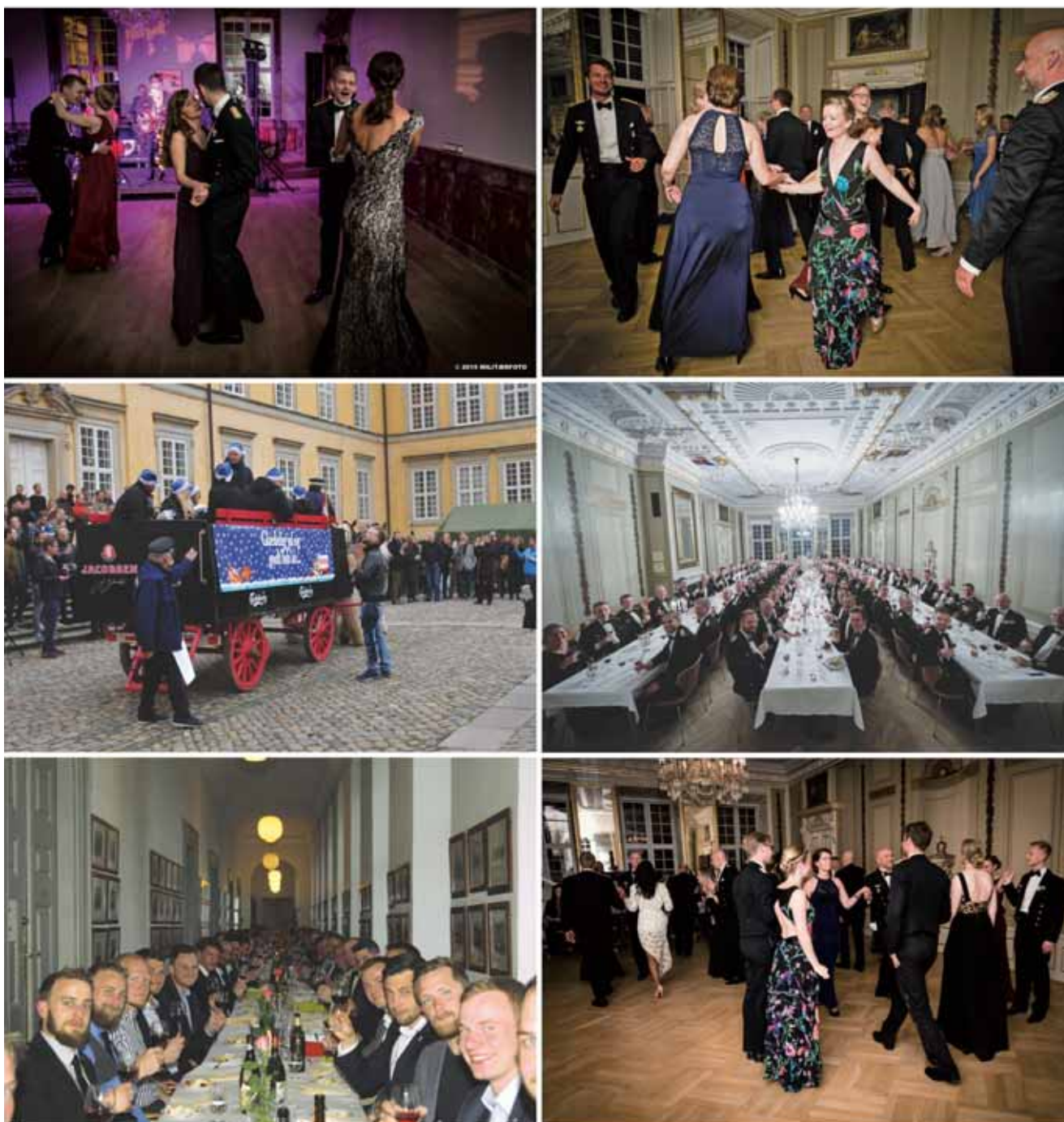
Det betyder blandt andet, at dele af Forsvarsakademiet er rykket ind på slottet, ligesom Forsvaret mere og mere anvender

slottet til kurser og konferencer. Samtidig fylder officersskolen med dens disciplin og rytme dog stadig så meget, at de udefrakommende må tilpasse sig skolens virksomhed og det store antal kadetter.

Mange elementer af skolens hverdag er da også de samme som hidtil. Fra Alvoren og den samtidig uformelle tone i undervisningen til almindelig høflig optræden, latter på gangene og i dagligstuerne, hygge i Kadetkælderen, pust og støn i styrketræningslokalerne, parader og mærkedage, den årlige gallamiddag og skolebal med tilhørende

undervisning i les lanciers og den hyggelige julekoncert og gudstjenester i Slotskirken. Hertil kommer besøg fra de andre nordiske officersskoler, vore allierede i NATO samt officersskolerne fra Søværnet og Flyvevåbnet, løjtnantsuddannelsen og sprogofficersuddannelsen.

Undervisning, læring og militær dannelse er fortsat i højsædet på Hærens Officersskole, ”fordi noget er værd at kæmpe for”, som Forsvarets kernefortælling har lydt siden 2018.

Fester i øjenhøjde og baller i de store "skrud"

Fem kadetter fra officersuddannelsen anno 2019. Optagelsesprøverne er de samme for alle, der søger officersuddannelsen, uanset om de er sergenter fra geledet eller aldrig før har gjort tjeneste i Hæren. For at blive optaget skal man være moden rent menneskeligt, uddannelsesparat, have potentiale som leder og være i god fysisk form. Selve prøven består af skriftlige tests, gruppeopgaver og samtaler med en psykolog m.m. Alt efter kompetencer varer uddannelsen 28 måneder for en bachelor, der aldrig har været i Forsvaret, mens en sergent med en akademiuddannelse kan nøjes med maksimalt 21 måneder. Efter uddannelsen udnævnes man til premierløjtnant og påbegynder derefter en karriere som officer ved et af Hærens ni regimenter, der er fordelt med forskellige specialer over hele landet. Avancementer sker herefter med afsæt i ens kompetencer, der udvikler sig i takt med ens erfaringer, ledelsesansvaret og i kombination med efteruddannelser, der fokuserer på føring og ledelse af stadig større enheder.

Forfatterens biografi på næste side kan ses som et eksempel på det karriereforløb kadetterne kan have de følgende år som officer i Hæren.

Biografi

Forfatteren til denne bog, Jens Peter Olsen, blev i 1970 indkaldt til Den Kongelige Livgarde. Efter gennemførelse af sergent-skole i Sønderborg og reserveofficersskole på Kronborg blev han i 1973 optaget på Hærens Officersskoles A-linje og udnævnt til premierløjtnant i 1977.

Herefter fulgte et operativt forløb som kampvogneskadronschef og bataljonschef ved Den Kongelige Livgarde samt to år som stabchef og næstkommanderende ved Prinsens Livregiment, herunder to år som fungerende kampgruppechef.

Han var udsendt til det danske kon-

tingent på Cypren i 1986 som operations-officer. Senere udsendt fire år til Allied Rapid Reaction Corps i Tyskland og var herunder et halvt år i Kosovo som chef for civilt-militært samarbejde. Senere fik han i fem år stillingen som Chief Joint Operations Center ved Land Component Command i Madrid. Herfra blev han udsendt til Afghanistan i en NATO-stilling som oberst.

Stabstjenesten er forløbet med stillinger ved Hjemmeværnskommandoen som operationsofficer, ved Forsvarets Efterretnings-tjeneste som sektionschef og ved Forsvars-kommandoens Materielstab.

I 1994 blev han udnævnt til oberst-løjtnant til stillingen som faggruppeleder for krigshistorie og statskundskab på Hærens Officersskole, senere som chef for officersgrunduddannelsen.

I 1996 udgav han bogen *Mindetavlerne på Frederiksberg Slot* og i 1997 1. udgave af nærværende bog *Frederiksberg Slot og Hærens Officersskole*, der nu godt 20 år efter fremstår helt opdateret.

Han er Ridder af 1. grad af Dannebrogordenen.

Jens Peter Olsen blev pensioneret i 2010.

Oberst Jens Peter Olsen i Kabul (2008).

Litteratur

Skolerne på Frederiksberg Slot

Frederiksberg Slot, 1961

Frederiksberg

Knud Bokkenheuser

Det Schönbergske Forlag, 1952

Frederiksberg gennem tiderne

Historisk-Topografisk Selskab

I kommission hos Gyldendal, 1946

Danmarks Konger og Dronninger

Kaj Nielsen

Det Ny Lademann A/S, 1991

Landkaderakademiet og Hærens Officersskole 1713-1988

Hærens Officersskole, Frederiksberg Slot

Søren Haslund-Christensen, 1988

Operation Safari 29. august 1943

Knud Henriksen

Det Kongelige Garnisonsbibliotek, 1993

Bogen om Frederiksberg Slot

Komiteen til bevaring af Frederiksberg Slot

København, 1919

Frederiksberg gennem 300 Aar 1651-1951

Historisk-Topografisk Selskab, 1951

Uddannelsen af Hærens Linieofficerer 1713-1963

Mogens Rosenløv

Hærens Officersskole, Frederiksberg Slot, 1963

Officersskoler i tidsrummet 1691-1918

P.C. Anning-Petersen

København, 1918

I kommission hos Vilhelm Tryde

Derude fra Hærens Eleveskole 1816-1911

J.C. Gottlieb

Hagerups Forlag, København 1911

Frederiksbergs Historie

Eiler Nystrøm

Gyldendal, 1946

Danmarks Krigs- og Politiske Historie

J.V. Ræder

Forlaget af Universitetsboghandler

C.A. Reitzel, 1845

Meddelelser fra Den Danske Frimurerorden

Nr. 59, april 1965

Frederiksberg Slotskirke (1710)-1932-1982

Erik Stub

Frederiksberg Slotskirkes Menighedsråd, 1982

Frederiksberg Slotskirke 1710-1960

Niels Maare

Frederiksberg Slotskirkes Menighedsråd, 1960

Frederiksberg

Carl C. Christensen, Louis Bobé og Fr. Weilbach

Hagerups Forlag, København, 1937

Frederiksberg Slot og Frederiksberg Have

Frederik Weilbach

Nyt Nordisk Forlag - Arnold Busck, København 1936

I Guld og Himmelblaat

Den Danske Frimurerorden, 1993

Guide til dansk havekunst år 1000-1996

Annemarie Lund

Arkitektens Forlag, København 1997

Sagn og historier fra København og omegn

Henning Henningsen, København 1950

Mystikkens Danmark

Kristian Kristiansen

Det Ny Lademann A/S, 1990

Festskrift – Forsvarsakademiets 175. årsdag

Forsvarsakademiet, 2005

Hærofficerer i 300 år – 1713-2013

Hærens Officersskole, 2013

Hæren - 400 års danmarkshistorie

Jens Ole Christensen og Rune Holmeå Iversen

Gads Forlag & Tøjhusmuseet, 2014

Oplysninger i øvrigt:

Oberst Nicolas Teodors Veicherts
Overassistent Helle Skyggebjerg
Oberstløjtnant Hans Jakob Brünings-Hansen
Lektor Pierre Hyllested
Lektor Ole Kværnø
Major Holger Zachariassen
Major Gert Nørgaard
Overassistent Christina Rea Kragsskov
Forsker Carsten Bregenhøj
Sognepræst Anette Sørensen
Direktør Astrid la Cour, Frederiksborgmuseerne
Cand.ling.merc. Regitze Makwarth Olsen
Museumsinspektør Thomas Lyngby
Kadetter på Hærens Officersskole
Arkitekt Camilla Hauch Fenger
Hofhistoriograf Jess Møller
Major Jan Bartold

Det Nationalhistoriske Museum på Frederiksborg
Statens Museum for Kunst

Københavns Bymuseum
Bakkehusmuseet
Rigsarkivet
Det Kongelige Bibliotek
Det Kongelige Garnisonsbibliotek
Frederiksberg Bibliotek
Slots- og Kulturstyrelsen
Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse
Frederiksberg kommunes vej- og matrikelafdeling
Kampsax Geoplan/"DDO - Danmarks Digitale Ortofoto"
Det Kongelige Teater
Zoologisk Have
Jægerspris Slot
Rosenborg Slot
Kunsthøgskolen i Oslo
Det Kongelige Danske Haveselskab
Den Danske Frimurerorden
Lystbaadene i Frederiksberg Have
Dansk Folkemindesamling
Flyvevåbnet